БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 45 (5974) МАРТЫН 1 СРЕДА 1950 он

Сэн 20 мүнгэн.

Гүрэнэй худалдаа наймаандахи сэнгүүдые шэнээр химдаруулга хэдаа советскэ арадай материальна тэниглэн байдалые саашадань һайжаруулха тухай парти ба правительствын, агууехэ Сталин багшын саг үргэлжэ оролдожо байдагай тодо баримта мүн.

Бурят-Монголые сүлөөлһэнэй алдарта гушан жэлэй ой

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэн үдэрһөө хойшо үнгэрһэн гушан жэлэй ой үглөөдэр гүйсэхэнь. Гушан жэлэй саада тээ бурят-монгол арад болбол Ленин — Сталинай партиин хүтэлбэри доро, аха бологшоород арадай туһаламжаар, сагаангвардеецүүдые ба интервентнүүдые үй бута сохиһон баатар Улаан Армиин туһаламжаар СССР-эй арадуудай өбтэ, нэгэн бүлэ соо зол жаргалтай ба хүхюун сэнгэлиг ажаһууха эрхэ олоо.

Урда сагта Бурят-Монгол хадаа хаанта Россин эгээл гээгдэнхэй заха хизаарнуудай нэгэниинь байгаа һэн. Эндэ ямаршье промышленность байгаагүй. Хүдөө ажахын гол һалбаринь болохо малажал хадаа советскэ засагай үсдэ тээ гээгдэнги ба бүдүүлиг байгаа һэн. Манай арад зон үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэгүй, харанхы мунхаг байдалтай, нюдарган баяшуулда ба лама ноёдто дарлуулжа байдаг һэн.

Агууехэ Октябрьска революциин илаһанай ашаар Бурят-Монголой хуби заяан үндэһөөрөө хубилаа. Сэсэн мэргэн ленинско-сталинска национальна политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ бурят-монгол арад өөрынгөө гүрэн түрэтэй болоо. Большевигүүдэй партиин хүтэлбэри доро, агууехэород арадай ахадүүгэй туһаламжаар манай Бурят-Монголой ажалшад социалистическэ ажабайдал зохёогоо. Хооһон тала, ой тайга газарнуудта томо томо заводууд ба фабриканууд ургаан бодоо. Бурят-Монгол хадаа Советскэ Союзай зүүн зүгтэхи индустриальна республикань болоо.

Бурят-Монголой хүдөө ажахы уг үндэһөөрөө хубилжа, айхабтар ехээр ургаһан байна. Үргэн ехэ таралан дээгүүр трактор машинануудай хүсөөр баян ургаса ургуулнабди. Тарилгын талмай 1940 ондо 1923 онтой сасуулбал 3 дахинһаа ехэ болоо һэн. Малажалнай урган хүгжэжэ байна. Бурят малшад болбол адуу малаа наукын заабаряар үсхэдэг, үүлтэрыень һайжаруулдаг, ашаг шэмыень дээшэлүүлдэг болоо.

Колхозно байгуулалтын ашаар бурят-монгол арад болбол урдынгаа уласхэлэн хооһон ба үгытэй ядуу байдалые орхин хаяжа, мүнөө зол жаргалтай, хүхюун сэнгэлиг ба шанга шадалтай ажаһуудалтай болоо.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ бурят-монгол арадай удхаараа социалистическэ, формоороо национальна культура хүгжэн бадараа. Бурят-Монгол болбол үзэг бэшэг үргэлжэдөө мэдэдэг республика болоо. Урдань байгаагүй хэдэн олон театрнууд, культурын гэрнүүд клубууд, библиотекэнүүд, кинотеатрнууд болон культурно-гэгээрэлэй бусад эмхи зургаанууд хүдэлмэрилжэ байна. Бурят-Монгол арад болбол өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые шудална, ородой ба дэлхэйн уранһайхаһай литературын болон советскэ уранзохёолшодой зохёолнуудые, газетэнүүд ба журналнуудые уншана.

Ажалшадай элүүр энхэ байхын түлөө парти ба правительствын саг үргэлжын анхаралай ашаар республика дотор элүүрые сахиха талаар айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Республика дотор бии байһан 670 гаран эмнэлгын эмхи зургаанууд, курортнууд, санаторинууд ба амаралтын гэрнүүд ажалшадай элүүр энхые сахихын тула зорюулагданхай.

Эдэ бүхы амжалтанууд хадаа большевистскэ партиин хүтэлбэреэр, агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталинай ударидалгаар ба эсэгын анхарал оролдолгын ашаар туйлагдаһан байна. «Бурят-Монгол республика болбол Советскэ Союзай эгээл холын республика мүн. Тиигэбэшье, Москваһаа эгээл холын энэ республикада советскэ засаг, ленинско-сталинска парти хододоо анхаралтайгаар хандадаг байһан юм. Бурят-Монгол республикын тогтоһонһоо хойшо эхилһэн мүнөө саг хүрэтэр нүхэр Сталинай зүгһөө өөрын саг үргэлжын анхарал хандуулагдаһан байна гэжэ бидэнэр хэлэхэ ёһотойбди» (В. М. Молотов).

Манай ороной арадууд хадаа Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ немецкэ фашистнуудые ба японско империалистнуудые үй бута сохёод, бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта туйлаһан байна. Советскэ арад болбол фашистска богоолшолгын аюулһаа ба японско империалистнуудай хюдалгаһаа дэлхэйн арадуулые абараа.

Мүнөө үедэ англо-американска империалистнууд хадаа дэлхэйе эзэмдэхэ зорилгоор шэнэ дай бэлэдхэнэ. Хүн зониие олоор хюдахын тулада бактериологическа дай бэлэдхэһэн, тарбаган тахал тараадаг булуудхануудые ба хархануудые үсхэһэн бузар муухай японско империалистнуудые американска реакционернүүд дэмжэжэ, далди дороо далдалжа байна. Теэд эдэнэй зэрлиг һанаашалганууд бүтэхэгүйл! Дэлхэйн арадууд эб найрамдалые хёрхоор сахижа байна.

Ленин — Сталинай партиин, советскэ правительствын сэсэн мэргэн гадаадын политикын ашаар советскэ гүрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндэнь хэмжээгүй ехээр ургаа, манай Эхэ орон эб найрамдалай, демократиин ба социализмын хүсэн түгэс түшэг тулгуури болоо. Мүнөө Советскэ Союзһаа хүсэтэй гүрэн дэлхэй дээрэ байхагүй.

Советскэ арад хадаа агууехэ Сталинайнгаа хараалһан коммунистическэ байгуулалтын агууехэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Манай ороной бүхы арадуудтай хамта Бурят-Монголой ажалшад дайнай һүүлэй сталинска табанжэлые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллана.

Бурят-Монголые сагаангвардеецүүдһээ ба интервентнүүдһээ сүлөөлһэн үдэрһөө хойшо үнгэрһэн 30 жэлэй ойе манай республикын ажалшад хадаа СССР-эй Верховно Соведтэ һунгахэ һунгалтануудта бэлэдхэлтэй холбоотой тон ехэ политическэ ба ажалай дэбжэлтын оршон байдалда тэмдэглэжэ байна. Һунгалтын үдэр республикын ажалшад бүхы советскэ хүнүүдтэ адляар коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй сталинска блогой кандидадуудта голосуудаа нэгэн һаналтайгаар үгэжэ, Ленин—Сталинай партиие тойрон, агууехэ вождь ба багша Сталиниие тойрон улам нигтаар жагсаһанаа дахин хүсэтэйгөөр харуулха байна.

МОСКВА

Нүхэр СТАЛИНДА

Бидэнэр СССР-эй ба Хитадай Арадай Республикын хилэнүүдтэ дүтэлэн ерэжэ ябанабди. Агууехэ орон — Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзые орхижо ябахадаа, халуунаар ба хүндэтэйгөөр айлшалуулһанайтнай түлөө танда ба Советскэ Правительствын харюусалгата нүхэдүүдтэ угаа ехэ баяр баясхалангаа үнэн зүрхэнһөө мэдүүлнэб.

Танай хүтэлбэрилжэ байгаа Советскэ Союз бэхижэжэ ба һалбаран бадаржа байг лэ!

МАО ЦЗЕ-ДУН.

МОСКВА

СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр А. Я. Вышинскидэ

Москваһаа мордожо гараһанһаа хойшонхи бүхы замдамнай, тэрэ тоолон Свердловск, Омск, Новосибирск, Красноярск, Иркутск ба Чита городуудта советскэ нүхэд бидэнэртэ тон ехэ анхарал хандуулаа. Манда союзна агууехэ оронии орхижо ябахадаа, эдэ бүгэдын түлөө үнэн зүрхэнэй баясхалан танда хүргэнэб.

Манай гүрэнүүдэй хани барисаан ба хани харилсаан хэтэ мүнхэдөө оршон мандахань болтогой!

ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙ.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ БА ПРОМЫШЛЕННА ТОВАРНУУДТА ГҮРЭНЭЙ РОЗНИЧНО СЭНГҮҮДЫЕ ШЭНЭЭР ХИМДАРУУЛХА ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол

1949 ондо промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэридэ шэнэ амжалтануудай туйлагдаһантай, ажалай бүтээсын ургаһантай ба продукциин өөрынь үнын химдарһантай дашарамдуулан, Советскэ Правительство ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет хадаа ниитын хэрэглэлэй эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй рознично сэнгүүдые, шэнээр— тоогоороо гурбадахяа — 1950 оной мартын 1-һээ хойшо химдаруулха ябадал бэелүүлхэдэ болохо гэжэ олобо.

Гүрэнэй худалдаа наймаандахи сэнгүүдые шэнээр химдаруулһанай ашаар, хүн зон болбол жэл соохи тоосоогоор 80 миллиард түхэригһөө доошо бэшэ ашагта хүртэхэ байна гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй ЦК тоолоно.

Тэрээнһээ гадна, гүрэнэй худалдаа наймаандахи сэнгүүдэй химдаралгада нүлөөлэгдэн, колхозно рынок дээрэ ба кооперативна худалдаа наймаанда мүн энэ зэргын лэ химдаралга болохо, тиин хүн зон 30 миллиард түхэригһөө доошо бэшэ нэмэлтэ ашагта хүртэхэ байна.

Тиимэһээ, юумэнүүдэй сэнгүүдые шэнээр химдаруулхада хүн зондо хүртэхэ ниитэ ашагынь 110 миллиардһаа доошо бэшэ байха болоно.

Юумэнүүдэй сэнгүүдые шэнээр химдаруулһанай ашаар:

1). түхэригэй худалдан абаха шадалынь дахинаа нилээд үргэгдэхэ;

2). гадаадын валютануудай курстай жэшээлхэдэ, советскэ түхэригэй курснь үшөө бүри һайжарха;

3). хүдэлмэришэд ба албахаагшадай бодотс салин хүлһэн саашадаа ехээр дээшэлхэ;

4). юумэнүүдэй сэнгүүдые химдаруулхада пенсинүүдэй ба стипендинүүдэй хэмжээнүүд хубилагдангүй үлэхэ байһан ушарһаань пенсионернүүдэй ба стипендиадуудай байдал ехээр һайжарха;

5). химдаруулагдаһан эд товарнуудые худалдан абалгада таряашадай гаргашануудай нилээд хороһонһоо шалтагаалан, мүн газартаряалангай ба малажалай продуктнуудта гүрэнэй бэлэдхэлэй сэнгүүд хубилгагдангүй үлээгдэхэ байһанай ашаар, таряашадай олзо доходууд саашадаа горьтойгоор дээшэлхэнь лабтай.

ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоохонь:

1. Эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй рознично сэнгүүдые 1950 оной мартын 1-һээ хойшо доро дурсагдаһан хэмжээтэйгээр химдаруулха:

ХИЛЭЭМЭН БА БУЛОЧНА ЗҮЙЛНҮҮД

Хара талхаар ба шэниисын холимол талхаар бариһан формотой хара хилээмэн ба бусад сортын хилээмэнүүд	25,9 проц.
Шэниисын сортовой талхаар бариһан хилээмэн	30,0 проц.
Шэниисын сортовой талхаар бариһан булка, баранка, сушка, сухари ба бусад булочна зүйлнүүд	30,0 проц.
Дрожжи	20,0 проц.

ТАЛХАН

Холимол хара талхан	25,0 проц.
Нэгэдэхи ба дээдэ сортын шэниисын талхан	30 проц.
Шэниисын крупчатка талхан	21 проц.
Бусад сортын шэниисын талхан, тэрэшэлэн кукурузын, ячмениин ба бусад талхан	25,0 проц.

КРУПА, РИС БА БОБОВО КУЛЬТУРАНУУД

Шара будаа	14,8 проц.
Гречихын крупа, бусад крупанууд, горох ба бобово культуранууд	20,0 проц.
Рис	12,0 проц.

МАКАРОННО ЗҮЙЛНҮҮД

Макаронно зүйлнүүд	25,0 проц.
Лапша	25,0 проц.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ КОНЦЕНТРАДУУД

Горохын шүлэн-пюре ба тоһотой шара будаагай каша	15,2 проц.
Үхибүүдтэ эдюулхэ талхан	14,5 проц.
Хартаабхын крахмал	14,6 проц.
Толокно, геркулес, кукурузын хлопье, саго, хуурай кисель, бусад эдеэ хоолой концентрадууд	15,0 проц.

ТАРЯАН БА ФУРАЖ

Хара таряан, шэниисэ, ячмень ба бусад янзын таряанууд	20,0 проц.
Овес	22,7 проц.
Отруби	22,0 проц.
Комбинированнэ тэжээл	25,0 проц.
Хлопогой жмыхүүд	25,0 проц.
Бусад сортын жмыхүүд ба шрот	22,0 проц.
Үбһэн	25,0 проц.

МЯХАН БА МЯХАНАЙ ПРОДУКТНУУД

Үхэрэй дундуур ба тарган мяхан	24,0 проц.
Үхэрэй дундаһаа доошо мяхан	30,0 проц.
Хониной дундуур ба тарган мяхан	28,0 проц.
Хониной дундаһаа доошо мяхан	35,0 проц.
Гахайн мяхан	24,0 проц.
Шубуун	24,0 проц.
Кролигой мяхан	30,0 проц.
Бусад янзын дундуур ба тарган мяханууд	24,0 проц.
Бусад янзын дундаһаа доошо мяханууд	30,0 проц.
Тархи, хүл, эльгэн ба бусад субпродуктнууд	24,0 проц.
Колбаса	24,0 проц.
Сосисканууд ба сарделькэнүүд	30,0 проц.
Сонгооһон мяханууд	27,0 проц.
Московско котледүүд	35,0 проц.
Кулинариин бусад зүйлнүүд	25,0 проц.
Мяханай ба мяха-ургамалай консервнүүд	25,0 проц.

ЗАГАҺАН БА ЗАГАҺАНАЙ ТОВАРНУУД

Хүргэгдэһэн ба хүлдэхөөгдэһэн судак	10,2 проц.
Осетрина	10,0 проц.
Лосось, навага ба дальневосточно скумбринүүд	30,0 проц.
Хойто зүгэй навага	25,0 проц.
Семга ба дабһалагдаһан лосось	20,0 проц.
Лосось, сиг ба осетрина загаһануудаар хэгдэһэн балычна зүйлнүүд	30,0 проц.
Номгон далайн селёдка	30,0 проц.
Каспийска, олюторско, жупановско ба бусад селёдконууд	10,1 проц.
Загаһанай филе	25,0 проц.
Борсологдоһон вобла загаһан	10,0 проц.
Борсологдоһон ба хатаагдаһан бычок	30,0 проц.
Дабһалагдаһан тюлька	12,5 проц.
Борсологдоһон тюлька ба жэжэ загаһан	25,0 проц.
Бусад янзын загаһан	10,0 проц.
Хара икра	30,0 проц.
Улаан икра	25,0 проц.
Тоһондо буйлуулһан консервэнүүд	25,0 проц.
Шүүһэндэнь буйлуулагдаһан лососиин консервэнүүд, трескын ба гутаарай эльгэн, тоһондо буйлуулагдаһан треска ба камбала	35.0 проц.
Бусад загаһанай консервэнүүд	30,0 проц.

ӨӨХЭ ТОҺОН, СЫР БА ҺҮНЭЙ ПРОДУКТНУУД

Малай тоһон	30,0 проц.
Советскэ, швейцарска, голландска, плавлена сыр ба бусад янзын сырнүүд	20,0 проц.
Нютагай сырнүүд ба брынзэнүүд	15,0 проц.
Һүн, сүсэгы, простокваша ба кефир	10,0 проц.
Зөөхэй, творог, сырки ба бусад һү-айрагай продуктнууд	20,0 проц.
Һүнэй консервэ, хатааһан һүн	15,0 проц.
Мороженое	20,0 проц.
Ургамалай тоһон	10,0 проц.
Маргарин	35,0 проц.
Түүхэй ба хайлуулагдаһан сало	18,0 проц.
Витаминизированнэ медицинскэ өөхэн	25,0 проц.
Майонезэй шүүһэнүүд ба бусад	20,0 проц.

ҮНДЭГЭН БА ҮНДЭГЭНЭЙ ПОРОШОК

Үндэгэн	15,0 проц.
Үндэгэнэй порошок	20 0 проц.

САХАР КОНДИТЕРСКА БА БАКАЛЕЙНА ТОВАРНУУД

Песок сахар	15,0 проц.
Рафинат сахар	12,0 проц.
Леденцово манпасы ба нээгдэмэл карамель	8,0 проц.
Какаопродуктнуудһаа тусгаар орёогдоһон карамель	11,0 проц.
Зөөлэн конфедүүд, шоколад, мармелад, печени ба прянигууд	20,0 проц.
Какао, пирожнонууд, тортнууд	16,7 проц.
Бусад кондитерска товарнууд (вафли, кекс, рулет, восточно амтата зүйлнүүд, диэтическэ, аргалалгын ба бусад)	18,0 проц.
Варенье, джем повидло ба желе	25,0 проц.
Витаминууд	20,0 проц.
Бутаруулагдаһан ба шанагдаһан дабһан	40,0 проц.
Бутаруулагдаагүй дабһан	50,0 проц.
Натуральна сай	10,0 проц.
Сайн, кофиин ба какаогой ундануудд	18,0 проц.

АРХИ, ЛИКЁРНУУД БА УЛААН АРХИ

Архи	16,7 проц.
Ликёрнууд	25,0 проц.
Наливканууд, настойконууд ба амтатай кремүүд	18,0 проц.
Гашуун настойконууд	20,0 проц.
Коньягууд	25,0 проц.
Столовын архинууд	35,0 проц.
Хатуу ба десертнэ архинууд дунда зэргээр—	49,0 проц.
Советскэ шампанска	16,2 проц.
Цымлянска архи	30,0 проц.
Үрэ жэмэсүүдэй архи	20,0 проц.

ПИВЭ, ФРУКТОВО УҺАНУУД БА КВАС

Пивэ	30,0 проц.
Натуральна шүүһэнүүдээр ба сиропнуудаар хэһэн ундануудд	16,0 проц.
Хилээмэнэй квас	22,0 проц.
Бусад ундануудд	20,0 проц.
Эдеэ хоолдо ородог содо	21,0 проц.

ФРУКТНУУД

Яблоканууд ба грушанууд	20,0 проц.
Виноград	25,0 проц.
Мандаринууд ба апельсинүүд	15,0 проц.
Хатаамал фруктнууд ба һамарнууд	20,0 проц.
Фруктово консервэнүүд ба шүүһэнүүд	30,0 проц.
Хүлдөөһэн ба сахарлаһан персигүүд, абрикосууд сливүүд, үхэр нюдэн ба бусад	20,0 проц.
Хүлдөөһэн бусад үрэнүүд ба жэмэсүүд сахаргүйгөөр	30,0 проц.

ХАРТААБХА БА ОВОЩЬНУУД

Хартаабха	10,0 проц.
Капуста	14,7 проц.
Морковь	14,7 проц.
Свёкло	10,0 проц.
Ногоон горошек	32,0 проц.
Бусад овощьнууд	10,0 проц.
Эһээмэл капуста	16,7 проц.
Бусад дабһалһан, эһээһэн ба маринованһан овощьнууд	15,0 проц.
Хатаамал хартаабха	11,1 проц.
Хатаамал капуста	20,8 проц.
Бусад хатаамал овощьнууд	13.0 проц.
Консервэлһэн томатна шүүһэн	32,0 проц.
Баклажанна икра, маринованһан үгэрсэ ба бусад овощьно консервэнүүд	20.0 проц.
Хүлдөөмэл ногоон горошек	35 7 проц.
Бусад хүлдөөмэл овощьнууд	30,0 проц.

БҮДҮҮД

Хлопчатобумажна бүдүүд	15,0 проц.
Сэбэр нооһон ба холимол нооһон камвольна бүдүүд	12,0 проц.
Сэбэр нооһон нарин сэмбэ бүдүүд	12,0 проц.
Холимол нооһон нарин сэмбэ бүдүүд	22.0 проц.
Бүдүүн сэмбэ нооһон бүдүүд	24,0 проц.
Холимол торгон бүдүүд ба искусственна торгон бүдүүд	12,0 проц.
Улһан бүдүүд	15,0 проц.

ОЁМОЛ ХУБСАҺАН, ТРИКОТАЖ, МАЛГАЙНУУД

Нооһон бүдөөр оёмол пальтонууд, костюмууд, платье ба бусад оёмол зүйлнүүд:

Камвольна ба сэбэр нооһон бүдөөр оёгдоһон байбал	10,0 проц.
Холимол нооһон нигта сэмбэ бүдөөр оёгдоһон байбал	20,0 проц.
Шэрүүн нооһон бүдөөр оёгдоһон байбал	22,0 проц.
Холимол нооһон бүдөөр ба искусственна торгон бүдөөр оёгдоһон платьенууд, блузканууд, белье ба бусад зүйлнүүд	10,0 проц.
Хлопчатобумажна бүдөөр оёгдоһон пальто, костюмууд, платьенууд, белье ба бусад зүйлнүүд	13,0 проц.
Улаһан бүдөөр оёмол платьенууд, блузканууд, белье ба бусад зүйлнүүд	14,0 проц.
Хлопчатобумажна, холимол торгон ба вискозно бүдөөр оёмол трикотажна зүйлнүүд	10,0 проц.
Елэгэр веретелочно полотногоор оёһон зунай трикотажна, вискозно перчатканууд	30,0 проц.
Капрон гэжэ волокногоор нэхэмэл чулкинууд ба носкинууд	25,0 проц.
Хлопчатобумажна, торгон ба нооһон чулкинууд болон носкинууд	15,0 проц.
Бүдөөр оёмол кепкэнүүд, фуражканууд ба бусад малгайнууд	25,0 проц.
Сэбэр нооһон бүдөөр оёмол эрэшүүлэй кепкэнүүд	35,0 проц.
Фетровэ, пухово ба нооһон шляпанууд, беретэнүүд, колпагууд	10,0 проц.
Меховэ заханууд ба малгайнууд	10.0 проц.
Нооһон одеялнууд	20,0 проц.
I-дэхи разрядай ательедэ туд туд хүндэ хубсаһа оёлго	10,0 проц.
II-дохи разрядай ательедэ ба мастерскойнуудта туд туд хүндэ хубсаһа оёлго	15,0 проц.

ГУТАЛ

Арһан гутал	15 0 проц.
Бүд ба комбинированнэ гутал	20,0 проц.
Юфтовэ ботинканууд — эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй хахад туриитэй сабхинууд ба ботинканууд	25,0 проц.
Хүүгэдэй резиновэ гутал	15,0 проц.
Эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй резиновэ гутал	10,0 проц.
Һэеы гутал	25,0 проц.

ГАЛАНТЕРЕЙНЭ ТОВАРНУУД ЮВЕЛИРНЭ ЗҮЙЛНҮҮД

Хлопчатобумажна, нооһон бүдүүдөөр, искусственна торгоор ба холимол торгон бүдүүдээр оёгдоһон текстильнэ галантерея	20,0 проц.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудта гүрэнэй розничнэ сэнгүүдые шэнээр химдаруулха тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол

(Түгэсхэл)

ГАЛАНТЕРЕЙНЭ ТОВАРНУУД БА ЮВЕЛИРНЭ ЗҮЙЛНҮҮД

Хлопчатобумажна, нооhон бүдүүдэр, искусственна торгоор ба холимол торгон бүдүүдэр оёгдоhон текстильнэ галантерея	20,0 проц.
Арhаар ба арhа hэлгэдэг зүйлнүүдээр хэгдэhэн галантерея	20,0 проц.
Металлическа галантерея	15,0 проц.
Кружева, гоёон оёhон зүйлнүүд ба фабричнэ тюль	12,0 проц.
Кружевнэ ба гардинно-тюлевэ штучна зүйлнүүд	30,0 проц.
Гар оёдолой зүүнүүд	20,0 проц.
Духи, одеколон ба бэлэгүүдэй коробконууд: «Камелия», «Магнолия», «Сагаан hүни», «Сагаан сирень» ба «Бэлэгүүдэй»	15,0 проц.
Парфюмерно-косметическэ бусад зүйлнүүд	25,0 проц.
Ниткэ ба ниткын зүйлнүүд	20,0 проц.
Алтаар ба мүнгөөр хэгдэhэн шэгнэгдэмэл зүйлнүүд	10,0 проц.
Ювелирнэ зүйлнүүд ба ювелирнэ металлическа галантерея	15,0 проц.
Бүдөөр оёгдоhон илгабарилгын тэмдэгүүд	20,0 проц.

КУЛЬТТОВАРНУУД БА НААДАНХАЙНУУД

Радиоприёмнигууд	15,0 проц.
Репродукторнууд, радиолампанууд ба бусад радиотоварнууд	20,0 проц.
Фотоаппарадууд ба бусад фото товарнууд	20,0 проц.
Театральна дурамууд	25,0 проц.
Патефонууд, тэдэнэй запасной частьнууд, аккордеонууд ба баянууд	25,0 проц.
Гармонинууд	20,0 проц.
Патефонно пластинканууд	16,7 проц.
Пианино	10,0 проц.
Бэшэдэг саарhан	10,0 проц.
hургуулиин тетрадьнууд ба саарhаар, картоной зүйлнүүд	20,0 проц.
Готовальнинууд	30,0 проц.
Бэшэлгын машинканууд ба тэдэнэй запасной частьнууд	22,0 проц.
hуралсалай-бэшэгэй хэрэгсэлнүүд ба канцелярска товарнууд, гуурhануудhаа ба графитна карандашнуудhаа бэшээрээ	20,0 проц.
Автоматическа ручканууд	30,0 проц.
Резиновэ нааданхайнууд	10,0 проц.
Целлулоидно нааланхайнууд	20,0 проц.

АМhАРТА

Шаажан ба фаянсова амhарта, гоё hайхан шаажан зүйлнүүд	20,0 проц.
Сайн стаканууд, сортовой ба гэр хэрэгсэлэй бусад шэл амhарта	15,0 проц.
Түрүүшын хайлуулгын алюминиевэ амhарта	15,0 проц.
Хоёрдохи хайлуулгын алюминиевэ амhарта	30,0 проц.
Эмалированно-түмэр ба цинкэдэhэн-түмэр амhарта	15,0 проц.
Хара-шэрэм амhарта	15,0 проц.
Эмалированно-шэрэм амhарта	10,0 проц.
Жэбэрдэггүй буладаар ба мельхиороор хэгдэhэн амhарта	20,0 проц.
Гуулин амhарта	15,0 проц.

АЖАХЫН ХЭРЭГСЭЛЭЙ ТОВАРНУУД

Юумэ угаадаг мылэ	40,0 проц.
Нюур угаадаг мылэ	50,0 проц.
Керосин	10,0 проц.
Оёдолой машинанууд ба тэдэнэй запасной частьнууд	20,0 проц.
Гуулин самоварнууд	20,0 проц.
Электрогэрэлэй лампанууд	11,0 проц.
Электроутюгууд	25,0 проц.
Электропылесосууд	20,0 проц.
Бусад электротоварнууд	20,0 проц.
Мясорубканууд, керосинканууд, керогазууд, примусүүд ба тэдэнэй запасной частьнууд	20,0 проц.
Жэбэрдэггүй буладаар хэгдэhэн хутага мэтын зүйлнүүд	30,0 проц.
Углеродисто буладаар хэгдэhэн хутага мэтын зүйлнүүд	12,0 проц.
Плита дээрэ халаадаг ба духовой утюгууд	20,0 проц.
Аргамжа, шпагат ба ооhор	15,0 проц.
Хомут тоногой товарнууд	15,0 проц.
Никелированнэ металлическа оронууд	10,0 проц.
Металлическа булад оронууд	20,0 проц.
Суурганууд	25,0 проц.
Скобяной зүйлнүүд	20,0 проц.
Клеенко, дерматин, гарнитоль, ладерин ба резинэтэй бүдүүд	10,0 проц.
Фабричнэ үйлэдбэрилгын ба гараар бүтээгдэhэн ковёрнууд ба коврово зүйлнүүд	20,0 проц.
Бүд ба саарhан абажурнууд	25,0 проц.
Хөөбэрөөр ба үдөөр хэгдэhэн зүйлнүүд	15,0 проц.
Хүбэн	20,0 проц.
Пластмассын зүйлнүүд	20,0 проц.

БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛНУУД

Хадааhан	20,0 проц.
Цемент ба шифер	20,0 проц.
Толь, рубероид ба зөөлэн бусад хушалтын зүйлнүүд	20,0 проц.
Сонхын шэл	20,0 проц.
Спиртово лагууд, политура ба уран зуралгын шэрнүүд	20,0 проц.
Бусад лагууд ба шэрнүүд	10,0 проц.
Обойнууд	20,0 проц.

ВЕЛОСИПЕДҮҮД, МОТОЦИКЛНУУД, ЧАСЫНУУД, ТАМХИНАЙ ЗҮЙЛНҮҮД, ЗУРУУЛ БА БУСАД ПРОМТОВАРНУУД

Велосипедүүд ба тэдэнэй запасной частьнууд	20,0 проц.
ИЖ — 350 түхэлэй харгын мотоциклнууд ба тэдэнэй запасной частьнууд	20,0 проц.
Бусад мотоциклнууд ба тэдэнэй запасной частьнууд	25,0 проц.
Агнууриин буу	12,0 проц.
Велопокрышкачууд ба велокамернууд, футбольно, баскетбольно ба волейбольно покрышканууд ба камернууд, теннисэ бүмбэгэнүүд	10,0 проц.
Модон корпустой часынууд — ходигууд	11,0 проц.
Металлическа корпустой часынууд-ходигууд	28,6 проц.
Гарай, карманай ба бусад часынууд	20,0 проц.
Нааданай карганууд	20,0 проц.
Зажигалкын шулуунууд	40,0 проц.
Папиросонууд, сигаретэнүүд, тамхи ба махорко	20,0 проц.
Зурвул	25,0 проц.

2. Ресторануудта, столовонуудта, чайнонуудта ба ниитын эдеэ хоолой бусад предприятинуудта сэнгүүдые энээнтэй тааруулан химдаруулха.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. СТАЛИН.

ВКП(б)-гэй ЦК-гэй Секретарь Г. МАЛЕНКОВ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Түхэригэй курсые алтанай базатай болгохо тухай ба түхэригэй курсые гадаадын валютануудhаа дээшэ болгохо тухай

1947 оной декабрьда СССР-тэ хэгдэhэн, мүнгэнэй реформо хадаа мүнгэнэй эрьесэдэ дэлхэйн хоёрдохи дайнай ушаруулhан хойшолонгуудые усадхаhан ба хүсэдсэнтэ советскэ түхэригые hэргээhэн байна.

Мүнгэнэй реформо хэхэтэй хамта, карточна системые болюулhан ба ниитын хэрэглэлэй эд товарнуудай сэнгүүдые 1947—1950 онуудай турша соо гурба дахин химдаруулhан ябадал хадаа түхэригые улам ехээр бэхижүүлгэдэ, тэрэнэй худалдан абаха шадалые дээшэлүүлгэдэ ба түхэригэй курсые гадаадын валютануудhаа дээшээ болголгодо хүргөө.

Гэхэ зуура, баруун оронуудтахи валютануудай үнэ унаа, унажа үргэлжэлhөөр, энэнь европейскэ валютануудай девальвацида хүргөөд байна. Америкын Холбоото Штадууд тухайда хэлэхэ болоо hаа, тэндэ ниитын хэрэглэлэй зүйлнүүдэй сэнгүүдынь таhалгаряагүй хүндэржэ ба тэрэнэй үндэhэ hуури дээрэ мүнгэнэй инфляци үргэлжэлhөөр, энээн тухай США-гэй правительствын харюусалгата түлөөлэгшэд нэгэнтэбэшэ мэдүүлhэн байха юм. Эдэ ушарнууд хадаа мүн лэ долларой худалдан абаха шадалай горьтойгоор доошолхо ябадалда хүргөө.

Дээрэ дурсагдаhан ушар байдалтай дашарамдан, түхэригэй худалдан абаха шадалынь тэрэнэй тусхайта курсhаа дээшээ болоhон байна.

Тиимэhээ, Советскэ Правительство болбол түхэригэй тусхайта курсые дээшэлүүлхэ, мүн түхэригэй курсыень, 1937 оной июльдэ тогтоогдоhоной ёhоор долларой база дээрэ бэшэ, харин түхэригэй алтан үнэтэйнь зохилдуулан, бүри тогтууритай, алтанай үндэhөөр тодорхойлхые шухалада тоолобо.

Энээниие үндэhэ болгон, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй тогтоохонь:

1. Гадаадын валютанууд тушаа түхэригэй курсые долларой база дээрэ тодорхойлдог ябадалые 1950 оной мартын нэгэнhээ хойшо болюулха ба түхэригэй алтан үнэтэй зохилдуулан, бүри тогтууритай, алтанай hуурида оруулха.

2. Түхэригэй алтан үные 0,222168 грамм сэбэр алтан байхаар тогтоохо.

3. СССР-эй Госбанкын алтаар худалдан абалгын сэнгынь 1 грамм сэбэр алтанай түлөө 4 түхэриг 45 мүнгэн байха гэжэ 1950 оной мартын 1-hээ тогтоохо.

4. Хоёрдохи пункт соо тогтоогдоhон, түхэригэй алтан үные үндэhэ болгон, 1950 оной мартын нэгэнhээ хойшо гадаадын валютанууд тушаа түхэригэй курсые иигэжэ тодорхойлхо гэбэл:

5 түхэриг 30 мүнгэнэй орондо — 4 түхэригые американска нэгэ долларой сэнтэй болгохо.

14 түхэриг 84 мүнгэнэй орондо — 11 түхэриг 20 мүнгые нэгэ фунт стерлингын сэнтэй болгохо.

Гадаадын бусад валютанууд тушаа түхэригэй курсые хубилгахыень СССР-эй Госбанкда даалгаха.

Гадаадын валютануудай алтан үнын саашадаа хубилгагдаад гү, али тэдэнэй курснуудай хубилгагдаад байгаа hаань, СССР-эй Госбанк хадаа тус хубилалтануудые хараадаа абалсан, гадаадын валютанууд тушаа түхэригэй курс тогтоохо байна.

Советскэ демократи—дээдэ түхэлэй демократи мүн

Академик М. МИТИН

Советскэ арадай ажабайдалдахи гайхамшагта события—гүрэнэй засагай дээдэ органдо—СССР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгалтанууд дүтэлжэ байна.

СССР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгалтануудые советскэ ороной ажалшад болбол дайнай. хойто тээхи сталинска табанжэлые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө, социалистическэ гүрэнэй саашадаа бэхижэхэ ба hалбаран мандахын түлөө тэмсэлдэ туйлаhан шэнэ шэнэ айхабтар ехэ амжалтануудтайгаар угтажа байна. Бүхы орон соо дэлгэрhэн hунгуулиин кампани хадаа СССР-эй олон миллион ажалшан олониитэнүүдэй политическэ ба үйлэдбэриин эдэбхиин ямар ехээр ургаhыень, советскэ социалистическэ демократиин — шэнэ, дээдэ түхэлэй демократиин зохёон байгуулхы хүсэнэй ямар ехэ байhыень харуулна.

СССР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгалтанууд тушаа hунгуулиин кампани болбол ленинизмын илаhанай, большевистскэ партиие болон инаг вождь ба багша нүхэр Сталиниие тойрон манай ороной ажалшадай үзэгдөө дуулдаагүй нигтаар жагсаhанай оршон байдалда, уласхоорондын аренэ дээрэ СССР-эй үүргын айхабтар ехээр ургаhанай ушар байдалда үнгэржэ байна. Советскэ Союз хадаа эб найрамдалай эмхитэй фронтые толгойлно, шэнэ дай hүжэрөөгшэдтэ ба үүдхэгшэдтэ эсэргүү тэмсэлдэ бүхы прогрессивнэ хүн түрэлтэнэй хүсэнүүдые нигтаруулан жагсаалгын шиидхэхы ба зориг жүүлагша нүхэсэл мүн болоно.

Советскэ социалистическэ демократи болбол өөрынгөө хүсэ шадалай хүсэд дүүрэн hалбаран хүгжэлтын үедэ байжа байна. Тэрэнэй хамагые илагша хүсэниинь, тэрэнэй айхабтар ехэ үлүү hайн байhаниинь худал хуурмаг буржуазна демократиин ба тэрэнэй бүхы институдуудай панхаруулталгын ба hандаран уналгын урда улам бүри дүүрэн хүсэдөөр элирэн гаража байна.

«Антагонистическэ классуудай бии байhан капиталистическэ оронуудтахи демократи хадаа,—гэжэ нүхэр Сталин хэлээ hэн. — hүүлэй тоосоондо хүсэтэйшүүлэй демократи, зөөри хогшолтой үсөөнхилэй демократи мүн» (И. В. Сталин. Ленинизмын асуудалнууд, 22-дохи хэблэл, нюур 524).

Буржуазна демократи гэдэг хадаа мүнөө үедэ эгээн галзуу империалистическэ реакциин түшэг тулгуури болоод байна. Буржуазна демократи—энэ хадаа арадта тон харша, ажалшадые мүлжэлгын эгээн хатуу шэрүүн формонуудые дэмжэдэг ба бүхэжүүлдэг капиталай диктатурын формонь мүн. Буржуазна демократи болбол, энээн тухай түүхэтэ дүршэлэй арсашагүйгөөр хэлэдэг ёhоор, арадуудай ажабайдалай интересүүдые капиталистнуудай, Финансова олигархиин интересүүдэй. буу зэбсэг хэжэ гаргадаг фабрикантнуудай, шэнэ дай hүжэрөөгшэдэй интересүүдэй эдишэлэ үгэдэг юм. Буржуазна демократи өөрынгөө сохилтонуудые мүнөө бүхы прогрессивнэ хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр шэглүүлжэ байна.

Хүн түрэлтэнэй үмэнэ буржуазна демократиин хэhэн эгээн ехэ зэмэтэ ябадалнуудай нэгэниинь юу болоноб гэхэдэ, тэрэ хадаа фашизмые түрүүлhэн, тэрэниие тэжээжэ бэежүүлhэн ба засагта гараха замыень тэрээндэ табижа үгэhэн байгаа. Энэ буржуазна демократиин аюулай ехэ зэмэтэ ябадалайнь түлөө арадууд ямар ехэ үнэтэй сэнтэйгээр—олон миллион хүнэй ами наhаар ба гол мүрэн шэнги ехэ шуhа адхалгаар түлөө hэм гэжэ мэдээжэ бшуу. Германска ба японско фашизмые бута сохиhоной hүүлээр хэлэн жэл үнгэрөөд байхада мүнөө США, Англи ба бусад капиталистическэ оронуудтахи буржуазна демократи болбол империалистическэ реакциие далдалан халхалхын тулада баhа дахин алба хэжэ байна, фашизмые баhа дахин тэжээн бэелүүлжэ байна. Америкын Холбоото Штадуудта доторой политическэ байдалые фашизацилха ябадал хадаа мүнөө үе сагай эгээн бузар муухай үзэгдэлнүүдэй нэгэниинь мүн болоно, тэрэ үзэгдэлынь буржуазна демократиин гол удха ба шэнжэ шанарые элирүүлэн гаргажа байна. Капиталай толгойлон эзэрхэлгын ба тэрэнэй бүхы реакционно политикын үнэн сэхэ түшэг тулгууринь мүн болоhон баруунай социалистнуудай үүргэнь мүнөөнэй условинуудта илангаяа бузар муухай байна.

Буржуазна оронуудай конституцинууд капиталистическэ байгуулалтын ба капиталистическэ эд зөөриин бата бэхи байхые хангаха шухала дээрэhээ эшэ үндэhэ абадаг юм. Газар уhа, ой модо, фабрика, заводууд ба үйлэдбэриин бусад зэр зэбсэгүүд болон хэрэгсэлнүүдые үмсын зөөри болгоhон ябадал—энэл хадаа буржуазна демократиин үндэhэ hууринь болоно. Олон миллион ажалшан олониитые үсөөхэн булаг баяшуулай зүгhөө эзэрхэн толгойлхо ябадалые хангадаг буржуазна обществодохи үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үмсын зөөри болгохо эрхэ, тэдэ ажалшан олониитые мүлжэхэ ба богоолшолхо эрхэ хадаа өөрынгөө хуулита бүхэжүүлгые буржуазна гүрэнүүдэй конституцинууд дотор оложо абадаг юм.

Советскэ демократи болбол буржуазна демократиhаа үндэhөөрөө тад ондоо. Советскэ демократиин экономическа үндэhэ hууринь хадаа манай орон дотор үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые олониитын социалистическэ зөөри болгоhон ябадал болоно. СССР дотор социализмын илалта, мүлжэгшэ ангинуудые усадхалга—энэл хадаа советскэ социалистическэ демократизмын hалбаран мандаhан үндэhэ hууринь мүн.

СССР-эй ажалшадай тэмсэлэй дүнгүүд, дэлхэйн зурганай нэгэ хуби дээрэ социализмын илалтын дүнгүүд СССР-эй Конституци дотор хуулита ёhоор батадхагдаа. СССР-эй Конституци болбол хүн түрэлтэнэй бүхы түүхын эгээн ехын ехэ документнүүдэй нэгэн мүн. Тэрэнэй уласхоорондын удхашанарынь сэгнэгдэшэгүй ехэ. Олон зуунжэлэй үнгэрхэдэшье, СССР-эй Конституциин эсэстээ хүрэтэр тобшо тодорхой, гүнзэгы революционно удхаар дүүрэн статьянуудынь хэтэ мүнхэдөө гэрэлтэжэ байха ба илаhан социализмын түрүүшын Конституциин статьянууд болон ерээдүй үетэнөөр хүндэлэгдэжэ байха байна. Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци ба СССР дотор социализмын илалта хадаа хүн түрэлтэнэй ажабайдалда шэнэ үеын, социализмын үеын эхи табяа гэжэ СССР-эй Конституци баталан гэршэлнэ.

Арадай болото захиргаан байжа шадахагүй юм гэhэн тезисые баталан харуулхын тулада буржуазна гүрэн шэнжэлэгшэд бага бэшэ хүсэ гаргаhан байгаа. Гүрэнэй хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ бүхы гражданинуудай нюураараа хабаадалсажа шадаха тиимэ заахан лэ гүрэн дотор ёhотой демократи байжа болохо, харин ехэ гүрэн дотор байжа аргагүй юм гэhэн баримтые үшөө Жан Жак Руссошье «Общественнэ договор тухай» трактат соогоо хамгаалаа hэн гэжэ мэдээжэ бшуу. Демократи тухай асуудалые 18 зуунжэлэй түрүү ажал-ябуулагшадай нэгэн иигэжэ гэнэн хонгороор ба юрэнхы жииэрээр ойлгоhон байгаа.

Мүлжэгшэдэй толгойлон эзэрхэжэ байhан газарта бодото демократи үнэхөөрөөшье байжа аргагүй юм. Гэбэшье, капитализмын ушар байдалда бодомжологдошогүй ба байжа болошогүй байhан юумэнь социализмын ушар байдалда байжа болохо ба үнэхөөрөөшье бэелүүлэгдэhэн байна.

Дээдэ түхэлэй демократи мүн байhан советскэ социалистическэ демократиин шухалын шухала онсо өөрэ илгаа ба үлүү hайн байhаниинь юу болоноб гэхэдэ, тэрэ хадаа гүрэнэй хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэхэ ба шиидхэхэ, гүрэниие хүтэлбэрилхэ ябадалда олон миллион арад зоной хабаадалсаха ябадалые хангана. Манайда бүхэдэлхэйн түүхэтэ удхашанартай гүрэнэй шэнэ, дээдэ формо — гүрэниие хүтэлбэрилхэ ябадалда бүхы арад зоной хабаадалсалгые хангадаг ажалшадай депутадуудай Советүүд ургажа гараhан ба бүхэжэhэн байна.

Гүрэнэй засагай дээдэ органиие —СССР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгалтанууд, союзна болон автономно республиканаудай Верховно Советүүдые, нютагуудай засагай органуудта hунгаха hунгалтанууд хадаа манайда олон миллион ажалшадай политическэ ажал-ябуулгын ба политическэ эдэбхиин айхабтар ехэ hургуули боложо байна. hунгалтанууд болбол туйлалтанууд ба амжалтануудые бүгэдэарадай хаража үзэлгэ, тэрэшэлэн гүрэнэй органуудай хүдэлмэриие шалгаhан шалгалта мүн. Гүрэнэй органуудые hунгаха ябадалда тон үсөөхэн тоото нюурнуудhаа бэшээрэн бүхы арад зон хабаадалсана.

Советскэ социалистическэ демократиин онсо шэнжэтэ тэмдэгүүдэй нэгэниинь сохом юу болоноб гэхэдэ, тэрэ хадаа олон миллион ажалшадай творческо ажал-ябуулгые, творческо үүсхэлые социализмын интересүүдтэ хангана.

В. И. Ленинэй заадаг ёhоор, олон зуун жэл соо бусадта, мүлжэгшэдтэ ажал хүдэлмэри хэhэнэйнгээ hүүлээр хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшынхеэ ажалша хүн болбол өөрыгөө ёhотоор хүн гээшэб гэжэ мэдэрээ, энэ зуура наукын ба техникын бүхы туйлалтануудые ашаглажа, өөртөө, өөрынгөө арадта хүдэлмэрилнэб гэжэ мэдэрээ. Үргэн арад зониие түүхэтэ ажал-ябуулгада хабаадуулха ябадал — энэл хадаа Советскэ гүрэнэй бата бэхи байhанай үндэhэ hууринь ба манай советскэ социалистическэ демократиин айхабтар ехэ үлүү hайн байhаниинь мүн болоно.

Арад зоной иимэ түүхэтэ ажалябуулгые эли тодоор харуулагшань социалистическэ мүрысөөн мүн. Социалистическэ мүрысөөн хадаа гансал советскэ обществодо хабаатай, общественнэ ажабайдалдахи тон шэнэ үзэгдэл гээшэ. Капитализмын ушар байдалда иимэ үзэгдэл огто байжа аргагүй юм, юуб гэхэдэ тэндэ конкуренци толгойлон эзэрхэжэ байдаг бшуу.

«Социалистическэ мүрысөөн ба конкуренци болбол, — гэжэ нүхэр Сталин бэшээ hэн,—хоёр огто ондо ондоо принцип болоно.

Конкуренциин принцип: НЭГЭ ЗАРИМУУДАЙ ДИИЛДЭЛГЭ БА УХЭЛ, нүгөө заримуудай илалта ба эзэрхэлгэ мүн.

Социалистическэ мүрысөөнэй принцип: ниитын дэбжэлтэ туйлахын тулада гээгдэгшэдтэ түрүүшүүлэй зүгhөө нүхэрэй ТУhАЛАМЖА үзүүлхэ ябадал мүн.

Конкуренци иигэжэ хэлэнэ: өөрынгөө эзэрхэлгые батадхахын тула ГЭЭГДЭГШЭДЫЕ ҮХЭ. ТЭРНЬ СОХИ.

Социалистическэ мүрысөөн иигэжэ хэлэнэ: нэгэ заримууд муугаар, нүгөө заримууд hайнаар, гурбадахи заримууд эрхимээр хүдэлмэрилдэг, — ЭРХИМҮҮДЫЕ ХҮСЭ, НИИТЫН ДЭБЖЭЛТЭ туйла» (И. В. Сталин. Зохёолнууд, том 12, нюур 110).

Манайда бүгэдэарадай болото шэнжэ шанартай болоhон социалистическэ мүрысөөндэ бидэнэр арад зоной агууехэ творческо эдэбхиие, олониитын шэнэ байгуулалтада тэдэнэй хизааргүй үнэн сэхэ байhаниие харанабди. Социалистическэ мүрысөөн — советскэ обществын хүгжэлтын хуули ёhон мүн.

* * *

Советскэ социалистическэ демократиин шухала онсо өөрэ илгаан юу болоноб гэхэдэ, советскэ гүрэнэй аппарат болбол бодото арадай аппарат мүн, арад зонтой таhаршагүй холбоотой ба ажалшадай интересүүдтэ алба хэдэг байна.

Буржуазин толгойлон эзэрхэжэ байhан условинуудта гүрэнэй аппарат болбол арад зоной дээдэ тээнь байдаг, тэрэнэй толгойлон эзэрхэлгые барижа байха, ажалшадые дарлаха ба мүлжэхэ гэhэн буржуазин гартахи зэбсэг болодог байна. Советскэ засагай оршон байдалда гүрэнэй аппарадай гол удхань, тэрэнэй үндэhэн гол зорилгонь юу болоноб гэхэдэ, арад зоной зүгhөө гүрэниие хүтэлбэрилхэ хэрэгые бүхы хэмжээгээр хүнгэдхэхэ ябадал болоно.

«Советскэ гүрэнэй аппарат гансашье Советүүдhээ бүридэдэггүй юм, — гэжэ нүхэр Сталин hургана. —Советскэ гүрэнэй аппарат болбол үгын гүнзэгы удхаарнь хэлэхэлэ Советүүдhээ, тэдээн дээрэ үшөө Советүүдые үргэн олон «доогуурхинтай» нэгэдхэн холбодог, гүрэнэй аппарадые олон миллион олониитэтэй НИИЛҮҮЛЭН НЭГЭДХЭДЭГ ба гүрэнэй аппарат болон хүн зоной хоорондохи хашаа хаалтын түхэлтэй али бүхы юумые алхам бүридөө үгы хэдэг бүхы ба али бүхы партийнабэшэ ба партийна нэгэдэлнүүдэй оло миллион организацинуудhаа бүридэнэ» (И. В. Сталин. Зохёолнууд, том 7, нюур 162).

Советскэ социалистическэ демократиин hалбаран хүгжэлтэ хадаа өөрынгөө үндэhэ hуурида советскэ арадай морально-политическэ нэгэдэлтэй байна. Буржуазна общество болбол хүдэлмэришэд ба капиталистнуудай хоорондохи, таряашад ба помещигүүдэй хоорондохи, толгойлон эзэдхэгшэ ба дарлагдагша нацануудай хоорондохи эбсэшэгүй зүрилдөөнүүдээр таhара удара татуулжа байдаг гэжэ мэдээжэ. Энэ хадаа ангиин ба национальна тулалдаануудта, буржуазна обществын дотоодын байдалай тогтууригүйдэлгэ хүргэдэг юм. Антагонистическэ общественнэ ангинуудай байhан ушар байдалда арад зоной морально-политическэ нэгэдэл байжа аргагүй.

Дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөлэгдэhэн, мүлжэгшэ ангинуудые усадхаhан ба социализм байгуулhан советскэ общество энэ мэтын зүрилдөөнүүд ба тулалдаануудые мэдэдэггүй. Тэрэ хадаа коммунизм байгуулха гэhэн нэгэ ниитэ

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Эдэ үдэрнүүдэй алдар суунь залирхагүйл

ТҮҮХЭТЭ ГАЗАРНУУДААР

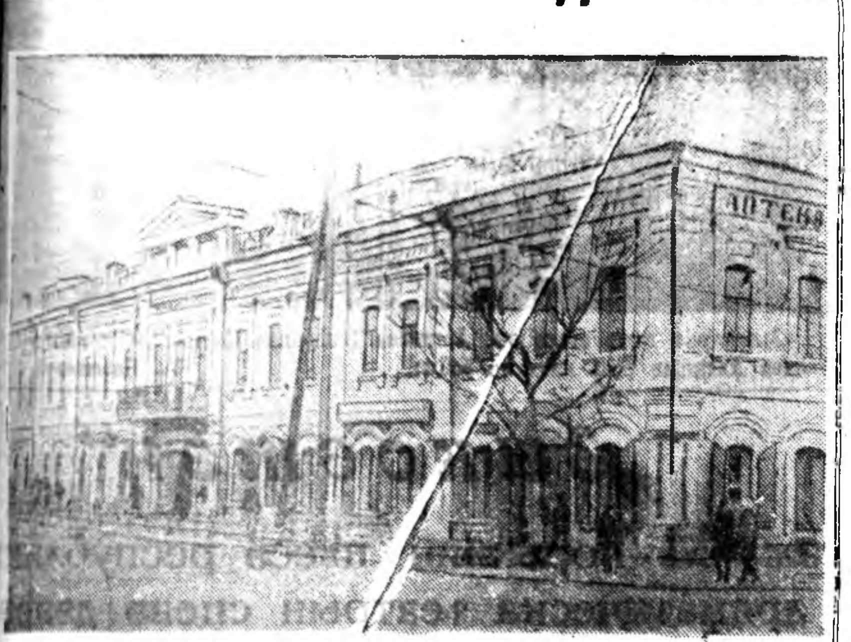

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин ацтаар сүлөөлэгдэһэн бурят-монгол арад хадаа Ленин — Сталинай партиин хүтэлбэреэр, Советүүдэй туг доро өөрынгөө гүрэнтэ байдалые тогтоожо ба өөрынгөө шэнэ социалистическэ ажабайдалые зохёон байгуулжа эхилһэн байна.

ВЦИК-гэй Президиумэй 1923 оной майн 30-най тогтоолой үндэһөөр ба нүхэр Сталинай үүсхэлээр Сибириин ба Дальневостогой бурят-монголнуудай автономно областьнууд нэгэдэжэ, Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республика тогтоогдоһон байха юм.

Энээнэй үндэһөөр, революционно комитет байгуулагдажа, тэрэ хадаа БМАССР-эй Советүүдэй 1-дэхи съездын зарлагдаха хүрэтэр бүхы засагые өөр дээрээ даажа абаха ёһотой байһан байгаа.

1923 оной июлиин һүүлээр Ревкомдо бүхы засагай оролгые һайшааһан нүхэр Сталинай түүхэтэ телеграмма абтаһан байгаа.

1923 оной июлиин 31-дэ Ревкомой түрүүшын заседани болоожо, тэндэ БМАССР-эй гүрэнэй байгуулалта тухай саг зуурын дүрим, мүн БМАССР-ые тогтоохо тухай арад зондо хандаһан декларации абтаһан ба наркомадууд байгуулагдаһан байна.

Агууехэ ород арадай туһаламжаар, бурят-монгол арадай гүрэн түрые — БМАССР-ые байгуулгын агууехэ удхашанар декларации дотор тэмдэглэгдэһэн байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ревкомой түрүүшын заседаниин болоһон байшан. Мүнөө тус байшан соо Улан-Удын № 2 аптекэ ба медицинскэ техникум байдаг.

И. Красавцевай фото.

Жаргалта байдалай түлөө тэмсэл

...19 ондо Балтахиновай ко...ндалга доро түрүүшын бурят...партизанска отряд Тараса гэ...улуста эмхидхэгдэһэн юм. ...шьегүй бидэнэр каппелеве...ые намнажа, Гершевичын ...кэтэ 5-дахи Зиминскэ кав...ой нэгэдээ бэлэйбди.

...ушынгээ сухарилгын үедэ, ...оной май һарада, Чита горо...ажууда ябатараа 7 хүн, тэрэ ...о би, полкһоо таһаршообди. ...ээд, табадахи үдэртөө станци ...ндо хүрөө һэмди.

...студхэ соо Яблонова шэлын ...а соогуур, үлэсхэлэн хооһоор ...эн байгаабди.

...танци Могзон хүрэжэ ерээд, ...и Иркутска стрелково диви... 6-дахи запасна стрелково ...до ошоо һэмди. Тэндэһээ хэ... хүнүүд 11-дэхи Тарбагатайска ...лково полкдо эльгээгдээбди.

...920 оной эсэстэ Дальна Вос... сүлөөлэгдэжэ, бидэнэр бүхы ...ярна армитаяа хамта Чита ерэжэ, тэндэһээ манай бригада Даури ошоо һэн. 1921 оной һүүл багаар Семеновто эсэргүүсэн тэмсэхын түлөө фронт эльгээгдээбди.

Доодо Сиаск худар ошоһон түмэр замай баруун талаарынь тойрон добтололго хэжэ эхилээ бэлэйбди. Хэдэн часай турша соо тулалдаан үргэлжэлөө. Һүүлээрынь Дээдэ Сиаск тээшэ добтололго хэгдээ. Тэндэ үглөөгүүр болотор байлдаан болоһон юм. Тиигэжэ үүр сайха үедэ һүүлшын деревни эзэлэгдээ һэн.

Эндэ, Кукулево деревни шадар би шархатаа һэм. Бидэниие Хабаровск город абаашажа, сэрэгэй лазаредтэ оруулаа. Тиигээд, врачебнэ комиссиин тогтоолой ёһоор 3 һараар табигдаа һэм.

Гэртээ Боохоной аймагай, Бурεть гэжэ улус бусажа ерээд, Донскойн бандые үгы хэхэ отрядта тэрэ дары орожо, 1923 оной май һара хүрэтэр ябааб.

Урдын улаан партизан
М. Казаков.

Советүүдэй туг доро

Генерал Левицкий ба есаул Михайлов гэгшэдээр толгойлогдоһон «зэрлиг дивизиин» отряд Тарбагатайгаар ябажа үнгэрхэ гэжэ оролдобо. Константин Лощенков командиртай манай партизанска отряд таряашадай туһаламжатайгаар Омулевкын дэргэдэ дайсанда хатуу сохилто үгэһэн байгаа. Дайсан гэдэргээ сухариба. Тиин 1919 оной декабриин 30-да дайсад Ганзурино тосхониие эзэлбэ.

Зэрлиг муухай, һогтуу галзуу дээрэмшэд ташуур ба шомподнуудаар гэм зэмэгүй хүнүүдые алажа сохижо, басагад эхэнэрнүүдые хүсөрхэжэ байгаа бэлэй.

1920 оной январиин 1-нэй һүни, бидэнэр хүсэеэ элсүүлэн Ганзуринда добтолхо гэжэ шиидэбэбди.

Харанхы хүйтэн һүни. Ракетын дохёогоор бидэнэр атакада орохо гэжэ хэлсээд, тосхон тээшэ аргаа ханаар, бэеэ нюун далдалһаар дүтэлэн ошобобди.

Лощенков ракетницээр буудажа дохёо үгэбэ. Уданшьегүй буу һүрэжэ, затворнуудай таршаганаха шэмээн дуулдажа, захиралтануудай богони тобшо үгэнүүд соностожо эхилээ.

— Нүхэд урагшаа, атакада! «Ура!»—гэһэн командые Лощенков үгэбэ.

Бүхы фронтоор ура хашхаралдаан шангаар соностобо. Һайн зэбсэгүүдээр зэбсэглэгдэһэн дайсадтай улаан гараараа шахуу байлдабабди.

Бидэнэр урагшаа лабшанабди. Манай отряд тосхоной хахадые эзэлбэ. Эндэ дайсадай шэрүүн һомонууд бидэниие угтаба.

Манай командир Константин Лощенков өөрыгөө бодото баатар гэжэ харуулаа. Өөрөө түрүүлэн, бидэниие хойноһоон дахуулжа ябаа. Дайсанай пулемёдто дүтэлжэ ошоод, пулемётчигуудые сохижо байха үедөө, дайсанай һомондо дайрагдаһан бэлэй.

Бидэндэ ехэ буунууд ба пулемёдууд байгаагүй. Хэдэн буунууд, берданканууд, дробовигууд, түмэр асанууд, шиидам—манай зэбсэг иимэ байгаа. Дайсанай артиллериин ба пулемёдой буудалга ехэдөбэ. Бидэнэр Тарбагатай руу сухариха баатай болоо һэмди.

«Зэрлиг дивизи» хүсэеэ барагдажа, Ганзуринһаа Монголой хилэ руу ошоо һэн. Уданшьегүй манай хүсөөр дайсад бута сохигдоһон байна.

Урдын улаан партизан
К. Ивайловский.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

Ранжуров

Баһал дуумни
  Сэлэнгын долгиндо гарана,
Баян эрьеынь
  баярай хөөһэндэ бурана.
Мүнгэн мэтэ
  гэрэлтэй хөөһэндэнь харанам,
Мүнхэ һайхан
  аршаанта дуун соонь үзэнэм:
Ранжуров, ши
  бидэнэй нюдэндэ бодонош,
Ранжуров, ши
  Лазогой образдо туданаш.
Бүхы гурбан
  революциин дунда шэрэгдээш,
Бүтүү зэрлиг
  Ренненкампфын сүүдээр
    «хэһээгдээш».
Толгойн сааза
  Шамайе мүхүүлэн айлгаагүй,
Арбан жэлдэ
  Зээрэнтын каторга уяргаагүй.
Ранжуров, ши
  олон түрмэнүүдтэ һуугаалши.
Ранжуров, ши
  эрэлхэг зүрхэтэй байгаалши.
Улаан Гвардиин
  Улаан түгүүдые үргөөлши,
Уужам Кяхтаар
  сагаан зольбонуудые
    шэрбээлши.
Галта могойн
  аман шадарынь тулаалши,
Галзуу шонын
  гангинаан соогуур илаалши.
Ранжуров, ши
  үгытэй хасаг һэнши шуһаараа,
Ранжуров, ши
  Буденнын үеэлэш наһаараа.

Шэрүүн дайнһааш
  сүлэлгэ шамайе татадаг һэн,
Шэди эдеэр
  тэрьелжэ ши шададаг һэнш.
Тэндэ эндэ,
  подпольедош ябаад дайлалдаа
    һэнш.
Теэд хайшан гээд
  хардуулжа ши баригдаа һэмш?
Ранжуров, ши
  түрүүшын большевик бурят.
Ранжуров, ши
  агуу революциин солдат.
Дэбэсэгэй ой
  ногоорон, һамараа дэлгэнэ.
Эндэхиин зол
  үльгэр түүхэдэ хэлсэнэ,
Шэнэ һалхин
  шамайе хүндэлэн үлеэнэ.
Ранжуров, ши
  арадай түлөө байлдааш,
Ранжуров, ши
  баатарай үхэлөөр унааш...»
Би шамтаяа
  байлдаандашни ябаагүйб
    сугтаа,
Би үлгыдөө
  шамайгаа зүүдэлжэ хэбтээб.
Теэд мүнөө би
  Читада, Кяхтадашни ябааб,
Тэндэхиин гол
  шамайгаал дурданал, дуулааб:
«Ранжуров, ши
  олон дуунайм эхин болоош.
Ранжуров, ши
  Киран нуурай аршаан
    болоош!»

ТҮҮХЭТЭ ГАЗАРНУУДААР

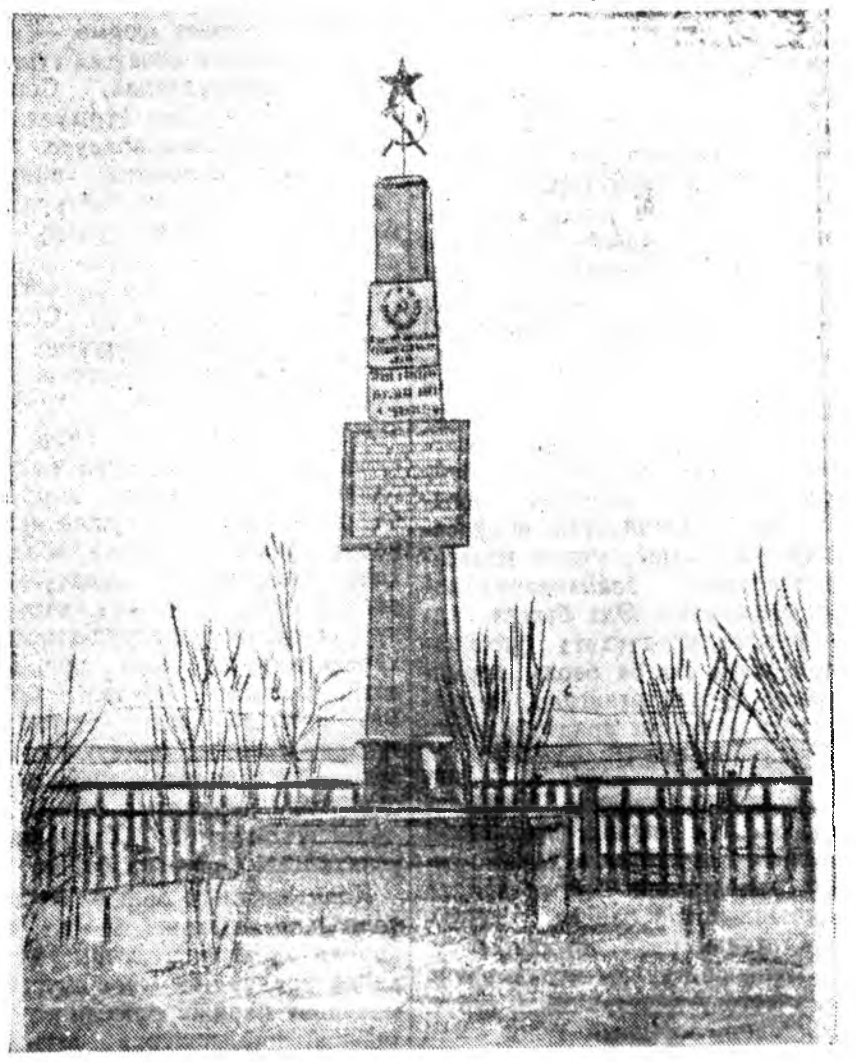

ЗУРАГ ДЭЭРЭ. Дээдэ-Удые сагаантанһаа сүлөөлхэ хэрэгтэ ами наһаа үгэһэн улаан партизануудай хүүр дээрэ табигдаһан памятник.

1920 оной мартын 2-ой үдэр Дээдэ-Удые сагаангвардеецүүдһээ сүлөөлхэ зуураа баатарлигаар наһа бараһан 17 улаан партизанууд эндэ хүдөөлэгдэнхэй.

«Амгалан унтагты, хүндэтэ нүхэд! Танай ами наһаа үгэһэн хэрэгыетнай бидэнэр, танай соратнигууд илалтада хүрэтэр, бүхы дэлхэй дээрэ Октябриин мандатар абаашахабди» гэжэ энэ памятник дээрэ бэшээтэй.

И. Красавцевай фото.

Большевигүүдэй партиин заабаряар

1917 оной декабриин 22-то зобоогдон алагдаһан Манчжурска советэй гэшүүдэй хүүрые ашаһан вагон Манчжуриһаа ерэбэ. Энэ хадаа Японидо бэеэ худалдаһан атаман Семеновой түрүүшын бузар ааша байгаа.

1918 оной январиин 13-да Читын Советэй гүйсэдхэхэ комитет Улаан Гвардиин штабые байгуулжа, нүгөөдэрынь Читын мастерскойнууд ба Дээдэ-Удын (Улан-Удэ) депогой хүдэлмэришэдһөө отряд бүридүүлэн, тэрэниие Сергей Лазогой хүтэлбэри доро Семеновой банда дарахые эльгээгээ һэн.

1918 оной августда японецууд, американецууд ба англичанинууд бидэндэ добтолбо. Би Ленин — Сталинай партиин даалгабаряар городуудай партийна организацинуудай хоорондо холбоо байгуулха талаар ажаллаһан байгааб.

1919 оной июльдэ партийна комитет намайе Дээдэ-Удын подпольно партийна организацида эльгээһэн юм. Дээдэ-Удэдэ байхадаа би Иркутск, Петровско завод, Хилок станциин хоорондо холбоо барижа байгааб. Уданшьегүй партийна организаци Байкало-Кударада партизанска отряд эмхидхэхын тула намайе эльгээһэн юм. Намайе тиихэдэ «тетя Саша» гэжэ нэрэлдэг бэлэй.

...Семеновско алууршадһаа автопаркые буляан абаха ябадалда Үнэгэтэйн отрядай туһаламжа хэрэгтэй байгаа. Тиин би 1920 ондо партийна комитедэй даалгабаряар Үнэгэтэйн отрядтай холбоо барижа, үнэгэтэйнхидэй туһаламжаар дайсанай автопаркые бутасохиһон байгаабди. Үглөөдэрынь үнэгэтэйнхид нютагтаа бусаба. Тэндэ нютагай таряашадай съезд болобо. Съезд дээрэ үгэ хэлэһэн эсер Матвеев, кулак Лосев хоёр атаман Семеновтой нэгэдэжэ, большевигүүдтэ эсэргүү тэмсэхые уряалба. Тус съезд дээрэ минии үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, намайе хүнүүд дэмжэһэн ба большевистскэ партиин хүтэлбэри доро болоһон таряашадай Бичурска съездын резолюциие абаһан байна. Баяд ноёдой дайсан харша политикые мэдэхэ, үнэн сэхэ ажалша таряашадые революционно комитедтэ һунгаһан бэлэй. Тиин тэндэ бии болгоглоһон арадай хүсэнүүд Дээдэ-Удые сүлөөлхэ ябадалда туһаламжа үзүүлхын тула бэлэдхэгдэһэн байгаа.

Урдын улаан партизанка
А. Куприянова.

БУРЯТ-МОНГОЛЫЕ ИНТЕРВЕНТНҮҮДҺЭЭ БА САГААНГВАРДЕЕЦҮҮДҺЭЭ СҮЛӨӨЛЭЛГЭ

Россиин центртэ илаһан Агууехэ ...ктябрьска социалистическэ ре...люци ороной заха хизаарнуу...р ба тэрэ тоодо Бурят-Монгол...най мүн лэ бадарһан байгаа. ...17 оной эсэстэ ба 1918 оной ...үүшын һаранuудта Зүүн Си...рь ба Забайкалье дотор хаа ...шагүй Советүүдэй засаг тог...гдоһон юм.

...ролетарска социалистическэ ре...люци хадаа Россиин мүлжэгшэ ...нуудта үхэл ушаруулхаһаа ...на, мүн капитализмын үни ...анай һуурине һандарган, тэрэ... бүхы дэлхэйдэхи системэдэ ...ул болоһон байгаа. Рево...диин дэлгэрхэһээ айжа ба ...си дотор социалистическэ гү... тогтоолгохогүй гэжэ оролдон, ...периалистнууд хадаа интервен... эхилһэн ба Россиин помещи...тэй, буржуазитай хамтадаа ...жданска дай үүдхэһэн юм.

...918 оной августын 20-до Дээдэ ...э город чехословагуудай ба ...аангвардеецүүдэй отрядуудаар ...эгдээ һэн. Уданшьегүй Бурят...голые японецууд, удаалуулан ...рикканска империалистнууд ...лэһан байгаа.

...Американска империалистнууд ...а Советскэ Россиин анхан бай...гдлахаһаа хойшо, түрүүшын ...алистическэ гүрэниие үгы хэ... гэжэ имагта үсэд ба харата ...ай ороллолго гарааһан бай... Манай ороидо эсэргүү агрес...э дайнда бэлэдхэжэ, дэлхэйе ...эн зоихилхо һэдэлгэ гаргаг... американска хархисүүтай мү... политикань гражданска дайнай үедэ ябуулдаг байһан тэдэнэй политикын үргэлжэлэл болоно. Эдэнэр тиихэ сагта залуу советскэ республикые үгы хэхэ, советскэ арадые богоолшолхо зорилгоор интервенци эмхидхэһэн юм.

Антантын империалистнуудай дали доро далдалагдан, Забайкальеда сагаангвардеец Семеновой банданууд, Байкалһаа баруугаар—колчагтан хорото ябуулга хэдэг байба.

Империалистическэ эзэмдэгшэд ба сагаангвардеецүүд болбол ажалша арадые тон ехээр зобооһон ба арадай баялигые хулгайлһан байгаа.

1920 оной эхеэр Троицкосавскдахи, семеновско түрмэнүүдтэ сагаангвардейскэ алууршадай зэрлиг бандануудаар 1500 шахуу хүн — политическэ хэрэгээр хаагдагшад зобоогдоо һэн.

Тэдэ үдэрнүүдтэ алууршадаар хорлогдон, ород, бурят-монгол ба бусад арадуудай алдарта олон хүбүүд алагдаһан юм. Бата хатуу революционернууд В. М. Серов, А. П. Вагжанов, Ц. Ц. Ранжуров, К. А. Масков ба бусад олон нүхэдэй нэрэнүүдынь—эдэнэй ами наһаа үгэһэн хэрэгэй, большевигүүдэй партиин агууехэ хэрэгэй аша туһада тэмсэхэ ба баатаршалга гаргаха ябадалда зоригжуулан, үеын үедэ дурасхаал болон орошохо.

Ленин—Сталинай парти болбол хариин интервенциин сэрэгүүдэй добтолгодо эсэргүү тэмсэлдэ, революцияар унагаагдаһан мүлжэгшэ ангинуудай үймөөнүүдтэ эсэргүү Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда арад түмэниие жагсаан бодхооһон байна.

Бурядай националистнууд гадаадын ба семеновско-колчаковско алууршадтай эдэбхитэйгээр нүхэсэһэн юм. Советскэ засаг тушаа, ажалша ородуудта ба бурядуудта зэбүүрхэн, тэдэ националистнууд хадаа Бурят-Монголые империалистическэ арьяатадай колони болгохо, ажалша бурят-монголнуудые—колониальна богоолнууд болгохо гэжэ һэдэһэн байгаа.

Бурят-Монголой ажалшад хадаа хархис-террористическэ ёһо гурим тогтооһон интервентнүүдэй ба сагаангвардеецүүдэй зонхилологодо эсэргүүсэн, советскэ засагай түлөө тэмсэлдэ улам эдэбхитэйгээр жагсан бодоо бэлэй. Хүдөө нютагуудта ба городуудта контрреволюционно табюулнуудай хорото муухай ябуулгануудые таһалдуулха хэмжээнүүд үргэнөөр бэелүүлэгдэдэг байгаа. Хүн зон болбол колчаковско-семеновско сэрэгэй таталгануудһаа зугададаг, налогуудые түлэхэеэ, алба гайли дүүргэхэеэ арсадаг байба. Ажалшад хадаа улам улам эдэбхитэйгээр тэмсэн, колчаковско ба семеновско агентнүүдые олоор усадхажа эхилһэн байгаа.

Энэ тэмсэлые подпольно большевистскэ бүлэгүүд эмхидхэдэг ба хүтэлбэрилдэг байһан юм.

1918 оной ноябрь соо Дээдэ-Удэ городто РКП(б)-гэй Прибайкальска подпольно комитет бии болоо. Бурят-Монголой большевистскэ подпольщигууд хадаа сагаангвардеецүүдтэ ба интервентнүүдтэ эсэргүүсэн, Улаан Армида туһалха бүгэдэарадай восстани бэлэдхэн, туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна.

Колчагай диилдэлгэ ба Улаан Армиин зүүн тээшэ дабшалга хадаа бүгэдэниитын восстани хэхэ сигнал болоо һэн. Түрүүшээр Бурядай баруун нютагууд колчагтанһаа сүлөөлэгдөө бэлэй. Тэндэ партизанска (Н. А. Бурловай, Н. А. Каландарашвиллиин, ахадүүнэр Уваровтанай, П. С. Балтахиновай) хэдэн отрядууд ябуулга хэжэ байгаа.

РКП(б)-гэй Прибайкальска подпольно комитет ниитын восстаниие 1919 оной декабрьда эхилхэ гэжэ шиидхэһэн юм. Партизануудай дайшалхы ябуулгануудые хүтэлбэрилхын тулада Прибайкальеын сэрэгэй-революционно Главна штаб байгуулагдаа.

Восстани 1919 оной декабриин 19-дэ, Мухаршэбэрые партизануудай эзэлэлгээр эхилээ һэн. Бурят-Монголой урда районуудта — Бичурын, Кяхтын, Мухаршэбэрэй районуудта — семеновско милици барандаа зэбсэггүй болгогдоод, засагые партизанууд эзэлээ һэн. Уданшьегүй бүхы Прибайкалье восстанинуудаар эзэлэгдээд, 1920 оной февральда интервентнүүдэй ба семеновецуудай гарта гансал Дээдэ-Удэ, Троицкосавск ба түмэр харгы шадархи багахан зурууд газар үлэһэн байгаа. Прибайкальеын сэрэгэй-революционно Главна штаб восстаняар эзэлэгдэһэн территориие РСФСР-эй хүбинь мүн гэжэ соносхоһон юм.

«Баруун Забайкальеын эсэргүүсэн бодоһон арадай съезд» 1920 оной январиин 25-да Бичура тосхондо нээгдээ һэн. Тус съезд дээрэ Прибайкальеын хүдэлмэришэдэй, таряашадай ба бурятска депутадуудай Советүүдэй ЦИК һунгагдаһан, партизанска отрядуудые регулярна Улаан Армиин түхэлтэйгөөр шэнэдхэн эмхидхэхэ хэмжээнүүд абтаһан байгаа. Интервентнүүд хадаа восстани дарахын тулада семеновецуудтай хамтадаа хэһээлгэ мүрдэлгын хэдэн экспедицинүүдые эмхидхэһэн юм, теэд тэдэ зэрлиг муухай, дээрмэшэ экспедицинүүдынь бүримүһэн бута сохигдоо.

Интервентнүүдтэ ба сагаангвардеецүүдтэ эсэргүү тэмсэл дотор ажалша ород ба бурят зоной хоорондохи дайшалхы союз, халуун хани барисаан батажаа.

Ород таряашад ба хүдэлмэришэдтэй хамтадаа дайшалхы ябуулгануудта сэхэ хабаадахатаяа хамта, ажалша бурят зон партизанска отрядуудые өдөө хоолой зүйлнүүдээр, мориной тэжээлээр, дулаан хубсаһаар, моридоор хангадаг, нюуһан буу зэбсэгүүдээ партизануудта үгэдэг байгаа. Партизанска отрядуудай штабуud ба командирнууд тэдээндэ үзүүлһэн туһаламжануудай түлөө нютагай ажалшадта нэгэтэбэшэ баясхалан хүргэһэн байха юм.

1920 оной февральда Иркутскһаа эльгээгдэһэн «Забайкальска советскэ сэрэгүүдэй бүлэг» — Зүүн фронтын Улаан Армиин гол хүсэнүүд улам дүтэлэн, Дээдэ-Удэдэ хүрэжэ ерэһэн ушар хадаа городые эзэлхэ зохистой оршон байдал хангаһан байна.

1920 оной мартын 1-дэ революционно сэрэгүүд хадаа Дээдэ-Удэдэ байһан сагаангвардейскэ частьнуудта эрид шуурд добтолбо. Хатуу шанга байлдаанай һүүлээр, мартын 2-то Дээдэ-Удэ город революционно частьнуудаар эзэлэгдээ һэн.

Дээдэ-Удые сүлөөлэн, сагаангвардеецүүдые ба интервентнүүдые Бурят-Монголһоо намнажа гол түлэб дүүргэһэн ябадал бүгэдэниитын баяр үүсхэһэн байна. Тиин, сагаангвардеецүүдэй ба интервентнүүдэй буртаг бандануудые бутасохиһон шэн габьяага Улаан Армиин алдарта илалтануудые, тэрэшэлэн сагаангвардеецүүдэй ба интервентнүүдэй тылыень һандарган, Улаан Армида угаа ехэ туһа хүргэһэн улаан партизануудай героическа хэрэгүүдые Бурят-Монголой ажалшад омогорхолтойгоор тэмдэглээ һэн.

Бурят-Монголой ажалшад мүнөөшье — гушан жэлэй үнгэрһэн хойно тиимэл мэдэрэлнүүдээр бүрин байна.

Үнгэрһэн гушан жэлэй турша соо манай республикын арадууд, бүхы советскэ арадтай хамтадаа, гайхамшагта амжалтануудые туйлаа. «Манай хүнүүдэй элбэгээр адхаруулһан шуһаниинь дэмы хосороогүй, энэ хадаа өөрынгөө үрэнүүдые үгөө гэжэ мэдэхэдэ аятай ба баясахаар байна». (Сталин).

СССР-эй Верховно Советтэ һунгахаяа байһан һунгалтануудай үедэ Бурят-Монголой ажалшад болбол манай ороной арадуудые бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалтануудта хүргэһэн Ленин—Сталинай партида инаг дуратай ба үнэн байдагаа үшөө дахин элирхэйлэн харуулжа байна.

Б. Цибиков.

Советскэ демократи—дээдэ түхэлэй демократи мүн

(*Түгэсхэл*)

зорилгоор нэгэдхэгдэhэн хүдэлмэришэд, таряашад ба интеллигенциин хани барисаатай харилсан туhалалсалгын картина мүн болоно. Энэ общностиин үндэhэ hуури дээрэ манай орон дотор советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэл, СССР-эй арадуудай хани барисаан ба зориг бадаруулагша советскэ патриотизм мэтын манай хүгжэлтын иимэ хүсэнүүд дэлгэрhэн байна гэжэ нүхэр Сталин заадаг. Ленин — Сталинай партиин агууехэ идеянүүдээр зэбсэгжэhэн, социализмын оршон байдалда ажаhууhан советскэ арад дура зоригой нэгэдэлтэй, ябуулгануудай нэгэдэлтэй, ухаан мэдэрэлэй нэгэдэлтэй байhанаараа илгаран харагдана. Эдэ бүгэдэ хадаа бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удхашанартай эгээн ехэ ба бэрхэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга советскэ арадта олгоно.

Советскэ байгуулалтада хабаатай хуули ёhон, тэрэнэй хүгжэлтын хүсэн мүн болоhон шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ хадаа советскэ демократиин бодото арадай шэнжэ шанартай байhые харуулагша, манай орон доторхи агууехэ зохёон байгуулхы хүдэлмэриин бүхы участогууд дээрэ шэнэ, түрүү, прогрессивнэ юумэнэй түлөө али бүхы хуушан, сарсажа тогтошоhон юумэндэ эсэргүү тэмсэлэй хурса зэбсэг, советскэ обществын хүгжэлтэдэхи зүрилдөөнүүдые дабан гаралгын найдамжатай арга нүхэсэл мүн болоно.

«Өөрыгөө шүүмжэлгын лозунгые шэнэ лозунг гэжэ тооложо болохогүй», — гэжэ нүхэр Сталин хэлээ hэн. —Тэрэ хадаа большевистскэ партиин эгээн үндэhэ hууриданъ байдаг. Тэрэ хадаа пролетариадай диктатурын журамай үндэhэ hууриданъ байдаг. Хэрбээ манай орон пролетариадай диктатурын орон мүн байгаа hаань, тиигээд засагаа ондоо партинуудтай хубаарилдаггүй ба хубаарилжа шадахашьегүй нэгэ парти, коммунистнуудай парти диктатурые хүтэлбэрилдэг байгаа hаань,—бидэнэр урагшаа дабшахые хүсөө юм hаа, манай алдуунуудые өөhэдөө эмшэлэн гаргаха ба заhаха ёhотой байhамнай элитэ бэшэ аал, тэдэниие манай ондоо хэншье элишэлэн гаргахагүй ба заhахагүй байhаниинь элитэ бэшэ аал. Өөрыгөө шүүмжэлгэ болбол манай хүгжэлтые урагшань дабшуулдаг шухалын шухала хүсэнүүдэй нэгэнь болохо ёhотой байhаниинь элитэ бэшэ гү, нүхэд?» (И. В. Сталин. Зохёолнууд, том 11, нюур 29).

Манайда хүнүүдэй ухаан бодолдо капитализмын үлэгдэлнүүд үшөө байhаар юм. Эдэ үлэгдэлнүүд хадаа ажалда коммунистическэ бэшээр хандалгын, арадай олониитын зөөридэ гүрэнтэ бэшээр хандалгын зарим нэгэн баримтанууд дотор, нютаг баримталhан ба гүрэндэ харша эрмэлзэлгэнүүд дотор харагдадаг байна. Эдэ үлэгдэлнүүд болбол заримдаа манай интеллигенциин зарим нэгэн түлөөлэгшэдэй дунда идеологическа гүйбалзалгануудай маягтайгаар, хосоржо байгаа буржуазна культурын үмэнэ хуушанайхяар hүгэдэлгын маягтайгаар харагдадаг юм. Тэрэшэлэн баhа националистическэ нүлөөнүүд хадаа хүнүүдэй ухаан мэдэрэлдэ байгаа капитализмын хорото үлэгдэлнүүд болоно. Советскэ обществодо харша эдэ бүхы үзэгдэлнүүдые дабан гаралгын эгээн шухала аргань шүүмжэлэлэй ба өөрыгөө шүүмжэлгын зэбсэг мүн.

* * *

Советскэ социалистическэ демократиин агууехэ туйлалтануудай нэгэниинь болбол манай партиин ленинско-сталинска национальна политикын үндэhэ hуури дээрэ СССР дотор национальна асуудалые хүсэд дүүрэнээр шиидхэhэн ябадал болоно.

Буржуазна общество хадаа национальна асуудалые шиидхэхэ шадабаригүй байхаhаа гадна, харин тэрэниие абашагүй ехээр бусайдуулhан ба хурсадуулhан байна гэжэ түүхын дүй дүршэл хэлэнэ. Национальна ба колониальна дарлалта болбол буржуазна обществын, буржуазна демократиин зайлашагүй шанарынь мүн.

Социализмын орон дотор — СССР дотор национальна дарлалта бүрин хүсэдөөр ба эсэстээ хүрэтэр усадхагдаhан байхаhаа гадна, харин бүхы национальностьнуудай нэгэдэлэй гүрэнтэ формо — единэ олонациональна советскэ гүрэн зохёогдоо, байгуулагдаа. Советскэ Союз дотор хуушан буржуазна нацануудай бутаргадаhанууд дээрэ шэнэ, социалистическэ нацанууд бии болоо. Советскэ байгуулалтын батажаhанай ашаар урдань гээгдэнхэй ба богоолшологдонхой байhан олохон национальностьнууд агууехэ ород арадай ба СССР-эй бусад арадуудай ахадүүгэй туhаламжаар социалистическэ нацанууд болон батажаа.

Советскэ демократи ямар удхатайб гэхэдэ, олон зуун жэл соо байhан национальна дарлалтые ба нэгэ нацанууд тушаа нүгөөдэ нацануудайнь хүсэрхэхэ ябадалые хани барисаагай ба ахадүүгэй харилсан туhалалсалгын харилсаанууд болоhон нацанууд-хоорондын харилсаануудай шэнэ принципүүдээр hэлгэhэн ябадал болоно. Энэ хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе, арадуудай тэгшэ эрхын ба хани барисаагай үе, национальна дарлалтын бүхы янза түхэлнүүдые ба формонуудые усадхалгын үе нээжэ байна.

Капитализмын оршон байдалда толгойлон эзэрхэжэ байгаа ангинуудай хүсэлэлгэнүүдынь дарлагдаhан арадуудые үгэ дуугүйгөөр мэдэлдээ барижа байхын тулада, тэдэнэй промышленна хүгжэлтые зорюутаар hаатуулха, тэдэнэй культурна гээгдэлые барижа байхын тулада зорюулагданхай.

Советскэ демократиин оршон байдалда ажахын ба культурна талаараа урдань гээгдэнхэй байhан национальностьнуудые үлэмжэ түрүүлhэн национальностьнуудта татажа асарха ябадал хуули ёhон мүн. Олонациональна гүрэнүүдэй түүхэдэ түрүүшынхеэ ССР Союзай правительство-центральна засаг болбол урдань гээгдэнхэй байhан арадуулые бодотоор тэгшэрүүлхэ ябадалые бэелүүлхэ уг зорилготой үргэн хэмжээ-ябуулгануудые удаа дараалан ябуулhан ба ябуулжа байна. Энээндэл — бүхы национальна республикануудтахи промышленностиин, национальна гүрэнтэ байдалай, формоороо национальна, удхаараа социалистическэ культурын түргөөр hалбаран хүгжэhэнэй шалтагааниинь байна гээшэ. Энээндэл — советскэ олонациональна гүрэнэй бата бэхи ба эбдэршэгүй байhанай үндэhэ hууринуудай нэгэниинь байна гээшэ.

* * *

Советскэ социалистическэ байгуулалтын демократизмые харуулагшань хадаа большевистскэ парти ба советскэ правительстваар бэелүүлэгдэhэн эхэнэрнүүдэй хүсэд дүүрэн тэгшэ эрхэтэй байха ябадал мүн болоно.

«Эхэнэрэй асуудал» гэдэгые буржуазна общество шиидхэжэ шадахагүй байшоо. Магтуулhан буржуазна демократи болбол эрэшүүлтэй формальнашье, илангаяа бодото талааршье адли тэгшэ эрхэтэй байха ябадалые эхэнэрнүүдтэ үгөөгүй. Капиталистическэ дэлхэйн нэгэшье орон дотор эхэнэр хадаа хүсэд дүүрэн тэгшэ эрхые эдлэнэгүй. Эхэнэрнүүдэй ажал болбол хоёрдугаар зэргын, үлэмжэ хүнгэн химда ажал гэжэ сэгнэгдэдэг. Олониитэ-политическэ ажабайдалда хабаадалсалгын эгээ хизаарлагданхай эрхэ эхэнүүдтэ үгтэдэг. Тэдэнэр наука ба культурын олохон hалбаринуудта хабаадуулагдадаггүй. Капитализмын ушар байдалда эхэнэр болбол хото бүлэнэр соохи бодото богоол мүн.

Советскэ социалистическэ демократиин бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удхашанартай агууехэ туйлалтань хадаа СССР дотор эхэнэрнүүдэй формальна бэшэ, харин бодото, хүсэд дүүрэн, ямаршье хизаарлалтагүй тэгшэ эрхэтэй байха ябадалые тогтооhон ушар мүн болоно.

Нүхэр Сталин болбол советскэ обществын ажахын ба олониитэ-политическэ ажабайдалда хүдэлмэришэн эхэнэрэй ба таряашан эхэнэрэй үүргэ тухай асуудалые ехэ дээшэнь дэбжүүлэн табяад, тэрээндэ зүб шиидхэбэри үгэhэн байна.

Советскэ гүрэн дотор эхэнэрнүүд эрэшүүлтэй тэгшэ адли дүүрэн эрхэнүүдые эдлэнэ. Ажалшан эхэнэрнүүдэй дунда ямар ехэ хүсэн түгэлдэр эмхидхэлэй хүсэнүүд, ямар ехэ шадабаринууд ба ухаан бэлигүүд бии гээшэб гэжэ советскэ демократиин хүгжэлтэнь харуулаа. Колхозуудта ба промышленностьда, Социалистическэ Ажалай сууда Геройнуудай дунда наука ба культурын бүхы hалбаринуудта, гүрэнэй ажал-ябуулгын бүхы талануудта, литературада, искусствада, спортдо—хаа хаанагүй советскэ өхэнэрнүүд эрэшүүлтэй хамта элитэ hууринуудые эзэлнэ. Нүхэр Сталин хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ советскэ эхэнэрнүүдэй харуулhан ажалай үзэгдөө дуулдаагүй ехэ шэн габьяануудые, түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө орохо шэн габьяануудые тэмдэглээ hэн.

Советскэ социалистическэ демократяар тогтоогдоhон эхэнэрнүүдэй хүсэд дүүрэн тэгшэ эрхэ болбол олон зуун жэл соо эхэнэрнүүдые дарлажа байhан ябадал, тэдэнэй тэгшэ эрхэгүй байдал эхэнэрнүүдэй хүсэд дүүрэн тэгшэ эрхэтэй болоhоной, олониитэ-политическэ ажабайдалда тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоhоной уеэр hэлгэгдээ гэhэн удхатай.

* * *

Советскэ социалистическэ культурын шухалын шухала туйлалтануудай нэгэниинь советскэ культурын hалбаран хүгжэлтэ мүн болоно.

Уналга ба доройтон муудалгын байдалда байhан мүнөө үеын буржуазна культура өөрынгөө үжэн гашалалгын үнэр танараар дэлхэйе хорлон гутаажа байна. Буржуазно-демократическа гэжэ нэрлэгдэдэг оронуудта ажалшад болбол эрдэм hургаал оложо ябаха аргаа хаhагданхай. Буржуазин эрдэмтэ зарсанууд ба худалдаанай литераторнууд социальна тэгшэ эрхэгүй байдалые ба хүниие хүнэй хүсэрхэхэ ябадалые «зүбтүүлхэ» гэжэ бүхы хэмжээгээр оролдоно, «оюун ухаанай эрхэнүүдые» багадхан хизаарлаха гэжэ эрмэлзэнэ. Тэдэнэр хадаа национальна ба расова зэбүүрхэлгые магтан дэмжэнэ, зэрлиг заншалнуудые hайрхан дуулана, алаха ябадалые бурханай ёhолол болгоно, сэрэгэй галзууралгые hүжэрөөнэ. США-дэхи гангстер хадаа литература, голливудска кино ба театр соохи герой мүн. Ехэ ба бага гангстернүүдэй «шэн габьяануудые» магтан дуулаха ябадалда олон миллион тиражтай хэдэн зуугаад номууд зорюулагдадаг юм. Энэ хадаа үнэхөөрөө, А. М. Горькиин хэлэhэнэй ёhоор, буржуазна ангиин «үхэлэйнгөө урда тээ дэмырэн галзууралга» мүн.

hалбаран дэбжэжэ байгаа шэнэ обществын культура мүн болоhон советскэ культура болбол социалистическэ гуманизмын үндэр дээдэ принципүүдые, науканuудай тэгшэ эрхэтэй байлгын ба арадуудай хани барисаагай идеянүүдые дэлхэйдэ асаран нэбтэрүүлнэ. Советскэ культура ба советскэ идеологи хадаа марксизм-ленинизмын ажабайдал батадхагша үзэл бодолоор нэбтэрэнхэй. Тэдэнэр хүн түрэлтэнэй оюун мэдэрэлэй агууехэ хүсые номноно, үргэн ехэ горизонтые наукын үмэнэ нээжэ үгэнэ, байгаалиин юрэ бусын хүсэнүүдые хүнэй эзэрхэн мэдэхэ ябадал батадхахын тулада бүхы условинуудые байгуулна. Советскэ литературын, искусствын, киногой зохёолнууд—үндэр дээдэ идейнэ удхатай зохёолнууд мүн. Советскэ культура болбол бодото арадай шэнжэ шанартай байhанаараа, идейнэ эрмэлзэлгэтэй байhанаараа, ажалшан арад зоной интересүүдтэ алба хэхэ гэhэн hайн hайхан зорилготой байhанаараа социалистическэ олониитын байгуулалтын ба социалистическэ гүрэнэй түгэлдэр хүсые харуулдаг, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдөө дуулдаагүй шэнэ үзэгдэл мүн болоно.

* * *

Буржуазна демократи болбол гражданинуудай тэгшэ эрхэтэй байха ябадалые, тэдэнэй демократическа эрхэ сүлөөнүүдые юрэнхыдөө имагтал формальнаар соносходог, харин үнэнтэ хэрэг дээрэ конституционно эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые ажалшадай эдлэхэ аргыень хаhадаг байна, юундэб гэхэдэ эдэ эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые бэелүүлхын тулада хэрэгтэй бүхы материальна хэрэгсэлнүүд (хэблэл, радио, суглаануудые хэхэ гэр байранууд гэхэ мэтэд) капиталистнуудай үмсын зөөри мүн байжа, капиталай толгойлон эзэрхэлгые бүхэжүүлхын интересүүдтэ ашаглагдадаг байна.

Советскэ демократизм хадаа юрын демократизм бэшэ, харин социалистическэ демократизм мүн. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, нүхэр Сталинай заадаг ёhоор, СССР-эй Конституци болбол гражданинуудай формальна эрхэнүүдые хооhон бэшэлгээр хизаарладаггүй, харин эдэ эрхэнүүдые лаб найдуулха тухай, эдэ эрхэнүүдые ажалшадай бэелүүлхын тулада хэрэгтэй материальна хэрэгсэлнүүд тухай асуудалда гол анхаралаа хандуулдаг байна. Советскэ Конституци хадаа гражданинуудай тэгшэ эрхэтэй байха ябадалые соносходог байхаhаа гадна, мүн социалистическэ байгуулалтые хуулита ёhоор бэхижүүлгээр тэрэниие хангадаг юм. Социалистическэ байгуулалта дотор хүниие хүнэй мүлжэхэ ябадал байдаггүй, тэндэ ажалшадай материальна тэниглэн байдалай ба культурна хэмжээнэй саг үргэлжын ургалтань хуули ёhон мүн. Общественнэ гүрэнэй зөөриин, тусхайлан хэлэхэдэ, гражданинуудай үнэхөөрөө тэгшэ эрхэтэй байха материальна базын, тэдэнэй үнэхөөрөө эрхэ сүлөөтэй байха базын, тэдэнэй материальна тэниглэн байдалай ба культурна хүгжэлтын үнэхөөрөө таhалгаряагүйгөөр ба хэлбэришэгүйгөөр дээшэлхэ базын саг үргэлжэ ба таhалгаряагүйгөөр бүхэжэхэ, ургаха ябадал хадаа социализмын хуули ёhон мүн.

Советскэ гүрэн болбол ажал хэхэ, амарха, эрдэм hураха, үтэлхэдөө тэдхэмжэ абаха гэhэн ажалшадай эрхэнүүдые бэелүүлхэ ябадалые бодотоор, ажабайдалда хангана. Гүрэн хадаа гражданска эрхэнүүд ба сүлөөнүүдээ ажалшадай фактическа ашаглахын тулада хэрэгтэй типографинууд, саарhа, гэр байранууд ба бусад бүхы материальна хэрэгсэлнүүдые тэдэнэй мэдэлдэ үгэнэ.

Советскэ социалистическэ демократиин уласхоорондын удхашанарынь туйлай ехэ. Тэрэ хадаа капиталистическэ дарлалта ба үгырэлгэhээ сүлөөрхэ тээшэ зориhон замые бүхы дэлхэйн ажалшадта заажа үгэнэ. Капиталистнууд ба помещигүүдгүйгөөр шэнэ ажабайдал байгуулхын тулада СССР-эй агууехэ дүй дүршэлые арадай демократиин оронууд үргэнөөр ашаглажа байна.

Советскэ социалистическэ демократиин шухалын шухала онсо өөрэ илгаань юу болоноб гэхэдэ, Ленин—Сталинай агууехэ парти болбол советскэ гүрэнэй хүтэлбэрилхы ба шэглүүлхы хүсэниинь, ажалшадай авангардань мүн болоно.

Энэ ушар байдал хадаа буржуазна политигуудай дурыень илангаяа ехээр гутаадаг, буржуазин апологедүүдэй, хэблэлэй гангстернүүдэй, баруунай социалистнуудай ба империализмын бусад зарсануудай илангаяа хоротойгоор, худал хуурмагаар добтолхо юумэнь болоно үгэдэг юм.

Советскэ Союз дотор хэдэн партинуудай байха хүрьhэнь үгы, юундэб гэхэдэ манайда антагонистическэ ангинууд үгы байна. Советскэ Союзай коммунистическэ парти болбол хүдэлмэришэд ба таряашадай интересүүдые зоригтойгоор ба эсэстэнь хүрэтэр хамгаална, советскэ арадай авангардынь, тэрэнэй бодото интересүүдые харуулагшань болоно.

Эхэ оронойнгоо тэниглэн жаргалтай байхын тулада зорюулhан өөрынгөө бүхы ажал-ябуулгаар большевигүүдэй парти болбол арад зоной гүнзэгы дурлалые ба хизааргүй этигэлые оложо абаhан байна. Парти хадаа арад зонтойгоо бүри нигта холбоотой боложо, тэрэнэй интересүүдые бүри гүнзэгыгөөр харуулдаг ушарhаань тэрэнэй политиканъ бүхы арад зоноор өөрынгөө политика мэтээр хүлеэн абтадаг юм. Үргэн арад олониитэнүүдтэй большевигүүдэй партиин таhаршагүй холбоотой байhанда, партиин ба арадай агууехэ вождь, багша нүхэр Сталинай үдэр бүриин сэсэн мэргэн хүтэлбэрилгэдэ—манай социалистическэ обществын хүсэ шадалай эшэ үндэhэниинь байна.

СССР-эй Верховно Советдэ хэгдэхээ байгаа hунгалтанууд болбол парти ба арад зоной хэлбэришэгүйгөөр бүхэжэжэ байhан нэгэдэлэй, советскэ арадые коммунизмын илалтада хүтэлжэ ябаhан өөрынгөө агууехэ вождь ба багша нүхэр Сталиниие тойрон советскэ ороной ажалшадай нигта жагсалгын шэнэ гэршэ болохо байна.

«Зыковтэн» гэжэ пьесэhээ. Артистка Топорнина Софиин роль, артист Со... шиков Антипын роль наадажа байна. А. Пестеревэй фо...

„Зыковтэн"

гэжэ М. Горькиин пьесэ республик[ын] драматическа театрын сценэ дээрэ

Ородой агууехэ уранзохёолшо А. М. Горькиин зохёоhон пьесэнүүдынь үргэн ниитэ зондо ойлгосотой, дүтэ ба үнэнтэ байдалые харуулдаг туладаа, манай ороной ажалшадай зүгhөө хэзээ бүхэндэ хүндэтэйгөөр угтагдадаг. Советскэ Союзай бүхы театрнуудай сценэ дээрэ, олонтоото арадуудай түрэлхи хэлэнүүд дээрэ эдэ пьесэнүүдынь табигдажа, советскэ культурын хүгжэлтые эли тодоор харуулна.

Манай республикын драматическа театрын коллектив энэ жэлдэ Алексей Максимович Горькиин «Зыковтэн» гэжэ тон hонирхолтой пьесые сценэ дээрээ табяа. Горькиин пьесэнүүдые урдань табижа үзөөгүй байhан энэ коллективтэ Горькиин зохёолтой творческо танилсалга тон ехэ удхашанартай байжа, саашанхи хүгжэлтэдэнь шиидхэхы алхам болохо зэргэтэй.

«Зыковтэн» гэжэ пьесые сценэ дээрэ шадамараар табижа, ажалшадые hонирхуулhан ябадал хадаа театрын коллективэй творческо ехэ арга боломжые харуулна.

А. М. Горькиин энэ пьесэ хадаа Россида капитализмын hандаран бутаржа байhан үедэ, Россин дотоодын ажабайдалай зүршэлдөөнүүдэй тон ехээр хурсадаад байhан үедэ—нэгэдэхи империалистическэ дайнай урда тээ, 1913 ондо бэшэгдэhэн байна. Агууехэ уранзохёолшо энэ пьесэ соогоо ородой обществын hандаралые Зыковтэнэй гэр бүлэнэрэйхидэй ажабайдалай жэшээ дээрэhээ харуулhан байха юм.

Театрын коллектив хадаа пьесын гол удхые зүбөөр тайлбарилан, ойлгосотойгоор харуулаа.

Энэ пьесэ харахада, Антипа Зыковэй зоболонто хуби заяан эли болоно. Антипа Зыков шанга аяг зантай хүн. Энээнэй ролиие наадаhан артист Собольщиков хадаа Антипын абари зангые зүбөөр харуулна. Антипа хадаа ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, бүхы юумые өөрынгөө hанаашаар болгохые хүсэдэг хүн байhаниинь тодорхойлогдоно.

Антипын hамган болоhон П...лын рольдо наадахань бэрх... юм. Энэ эхэнэр тэрэ үеын бүх... шэлдөөнүүдые эблэрүүлхын т... роолдодог байна. Энэ ролиие ...даhан артистка Лермо хадаа ...нэй байдалые тэмдэглэн, Па... образые үнэн hайнаар ойлгу... Мүн Михаил Зыковэй ролиие ...даhан артист Белярский бо... тэрээнэй абари зан, аяг аа... шадамараар харуулна. Михаил ...даа тэрэ сагай ажабайдалда д...гүй байбашье, өөрөө юушье ...шадахагүй, дура зориггүй, ...hүлдэгүй, мохоо молхи хүн ба...ниинь ойлгогдоно. Энэ обр... иимэ онсо илгаань артист з... тодорхойлно.

Зыковтэнэй бүлэ соо арсал... зүрилдөөн улам хурсадана. ...зүрилдөөнhөө гараха арга ол...ядахадаа, Михаил өөрыгөө а... гээдшье hэдэнэ. Тиин энэ б... байдал улам улам бусайдана. ...бэшье; пьесэ хадаа Антипа З...вэй hамган Павлын үбгэнhөө ...жа ошолгоор, эсэгэ хүбүүн хо... эблэрэлгээр дүүрэнэ.

Антипын дүү басаган Софья болл ахадаал адли өөрынгөө ...шадалые хэрэглэхэ газараа о...гүй. Тиигэбэшье, ажабайдала... маг бүхы бэрхэшээлнүүдые ...хын тулада ажаллаха хэрэгт...жэ лаб мэдэнэ. Софья хадаа ...түрүү эхэнэрнүүдэй түхэл ш... абари зангые бэедээ шэнгээ...hан эхэнэр мүн. Энэ хадаа ...хүнүүд ерэжэ, hургаал үгэхэ...hалха» бэзэ гэжэ hайн ажаб...да найдаhан эхэнэр болоно. ...ролиие артистка Топорнина ...руугаар, удхатайгаар наа... байха юм.

Режиссер А. Я. Донатти ...пьесые шадамар hайчаан та... удхыень зүбөөр элирүүлээ.

Агууехэ уранзохёолшо А... Горькиин «Зыковтэн» гэжэ п... драматическа театрын сценэ д... табиhан ябадал хадаа респ...кын арад зоной ажабайда... культурна ехэ событи мүн.

А. Плишк...

———⊙———

hунгалтануудта зорюулагдаhан шэ[нэ] дуунууд

Бурят-Монголой композиторнууд СССР-эй Верховно Советэй hунгалтануудта зорюулжа, республикын уранзохёолшодой бэшэhэн шэнэ дуунуудта хүгжэмүүдые зохёобо. hаяхан композиторнуудай суглаан дээрэ тэдэ дуунуудай хүгжэм тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Дуунууд соохоо композитор Аюшеевэй зохёоhон «Үндэр дуугаа үгэе» (...нүүдынь Ц. Галсановай) дуунай аялга ехэ зохидоор ...руулагдаа гэжэ сэгнэгдэбэ. «Хүндэтэ hунгагшад», «Эрхи...нүүдээ hунгая!» гэhэн дуу... аялганууд бараг hайн гэhэ...нэлтэ абаhан байна.

А. Арсала...

ТОБШО hОНИНУУД

▲ **15 үнеэнhээ 16 тугал.** Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой hаалишан И. Дараева 1949 ондо 15 үнеэнhээ 16 тугал абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ.

▲ **Ажалта үдэрэй олзо.** Яруунын аймагай «Улаан Туяа» колхозой түрүү адуушад Ц. Базаров, Д. Дондоков гэгшэд ажалта үдэрнүүдтээ тус тустаа хоёр мянга гаран түхэриг мүнгэ ба горьтой тооной продуктнуудые абаба.

▲ **300 пүүд таряа абаба.** Бичурын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Федор Горюновой бүлэ ажалта үдэрт... пүүд таряа абаа.

▲ **Ажалай нэмэлтэ түлбэри.** ...хэнэй аймагай Молотовой ...жэтэ колхозой түрүү м... Ошор Балданов ажалай нэ... түлбэридэ 2 үхэр абаhан ба...

▲ **Хонишод уялгаяа дү...** Хэжэнгын аймагай Доодо-Ху... сомоной Ворошиловай нэр... колхозой хонишод 100 эхэ ... бүриhөө 110 хурьга абаха ... шиидэнхэй. Тиин, түрүү хо... Сангажапова, Батуева гэгш... гаран хурьга абаад, хорол...гөөр түлжүүлжэ байна.

Санашадай кросс

hаяхан Түнхэнэй аймагай физкультура ба спортын таhаг hунгалтануудта зорюулан санашадай кросс үнгэргэбэ. Тэрэ кроссто аймагай 21 эрхим санашад хабаадажа, 18 километрын газарта урилдаба. Мүрысөөнэй дүнгөөр, нүхэр И. Залуцкий 18 километры... 15 минута соо гаталжа, ...hуури эзэлhэн байна. Хо... hуури — В. Кудрявцев, гу...хи hуури — Ш. Арбажинов...шэд эзэлээ.

С. Анд...

Харюусалгата редакторай орлогшо Ц. Б. Бу...

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 3-23; отделов партийной и комсо... жизни, культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации—7-85; сельского хозяйства, промышленности и транспорта—6-84; переводов—3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.); об'явлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров—16.

Н—02245 Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.